

KUSTBON

ORGAN FÖR
ESTLANDSSVENSKARNA
I SVERIGE

NR 1 ÄRGÅNG 33
MARS 1976

Krigsåren 1939 – 1944 är en period i vår folkgrupps tillvaro som vi ofta känner oss ha anledning att vända tillbaka till. I detta nummer av Kustbon berättar tre personer om sin flykt från hemmet och om mötet med Sverige.

Hur förlöt en lång mörk vinterkväll i byarna? Om detta berättar en liten skiss, som fångat stämningen i stugan, där familjen sitter bänkad med sina göromål kring aftonlampan.

Varför skall man inte mer påtagligt än bara som minnen tala om våra

tidigare matvanor? Många angenäma hågkomster är förknippade med estlandssvenska maträtter. Varför inte dela med sig av sina kunskaper om hur man lagade till ett och annat gott till helg och till vardags! Kustbon vill förmedla upplysningar, beskrivningar och recept.

Med en viss ironi ser vi på omvärlden. Detta är naturligt och sunt. Våra dialekter har en särskild förmåga att uttrycka denna skeptiskt humoristiska inställning till nuet och det förgångna, som vi möter i umgänget med var-

andra. Under ett samtal i skymningen kan många sanningar formuleras, vilket "Skimningsjuttar" på nuckövenska visar.

Kustbon trycks fr o m detta nummer hos Civiltryckeriet i Köping. Tidskriften har undergått en ansiktslyftning – dock inte så genomgripande att inte läsarna skulle känna igen den.

Bilden på omslagssidan: Bygata i Kärrslätt, Ormsö. Foto Nordiska museet.

KUSTBON

ORGAN FÖR
ESTLANDSSVENSKARNA I SVERIGE
Utgiven av Svenska Odlingens Vänner

Ansvarig utgivare: *Hugo Mickelin*

Redaktör: *Edvin Lagman*

Redaktionssekreterare:

Maria Broman

I redaktionen: *Göran Treiberg,*

Birger Westerberg

Red. och exp. Eknäsvägen 2,

112 64 Stockholm

Kustbons postgiro: 19 72 07 - 4.

Tel. 56 16 37

Svenska Odlingens Vänner postgiro:

35 13 11 - 6

*Kustbon utkommer 1976 med
fyra nummer*

Prenumerationspris 1976 30 kronor

Annonspis 1/1 250:-, 1/2 130:-,

1/4 65:-, 1/8 40:-

Förlovnings-, vigsel- och

födelseannonser 10:-

Dödsannonser 60:-

Civiltryckeriet, Köping 1976.

GOTT ATT MINNAS

I förra numret av Kustbon fanns en ruta med en fråga och en uppmaning: minns ni? berätta! Det kan vara skäl i att gå litet närmare in på vad detta avser.

Estlandssvenskarna var bosatta i bygder som i vissa fall var ganska isolerade från varandra. Det hade i många avseenden utvecklats en livsstil som kunde variera mycket från ort till ort, beroende på ursprungliga omständigheter, lokala förhållanden, kynne m m. Vid de undersökningar som gjorts och görs om svenskarna i Estland och deras levnadsförhållanden noteras de skilda bygdernas särdrag, men vi själva har nog inte observerat mera än enstaka konkreta detaljer, särskilt sådana som är starkt avvikande och därför väcker vår speciella uppmärksamhet. Bland dessa skymtar någon gång matvanorna, men inom detta område finns alldeles säkert mycket som man inte berört i umgänget bygderna emellan och som därför har förblivit den egna bygdens eller kanske bara den egna familjens.

Det förtjänar att uppmärksammas, att matvanorna hör till människornas stabilaste traditioner. Redan därför är det fantasieggande att ta del av kosthållets utformning i gamla bygder som t ex estlandssvenskarnas. Hur gammal är seden att koka *vahhl*, denna karaktäristiska mjölkvälling med inslag av ystningsdetaljer i tillagningen? Den speciella julkorven med korngryns- och fläskfyllning, före förtärandet värmd i ugnen, var har den sitt ursprung? Vilka rätter är gamla, vilka är sena? Man kan räkna upp flera, som denna fråga gäller: korngrynsgröten, klimpsoppa med rökt nöt- eller färrkött, den sylta som kallades för *stude*, den speciellt hårdrocta fisken - strömming, torsk och flundra - och det hårdrocta köttet, andra sätt att tillaga fisk såsom nedsaltning med vissa kryddor, kokning, stekning, vidare köttsoffa, korngrynsvälling, surkålssoppa, kål i ugn, kålbröd, fiskbröd, bröd av olika sädeslag m m. Ystade man och hur gjorde man i så fall? Hur förvarade man mjölk? Till-

lagade man fågel - höns, and, gås? Äggrätter, hade man några speciella sådana? Vilka drycker tillagades?

Det vore intressant att veta matvanorna på de olika orterna och spridningen av rätterna. En annan rolig och intressant fråga är hur maten växlade under dagen, under veckan och under året. Kosthållet måste i detta självhushållets samhälle ha varit starkt beroende av skiftningarna i råvarutillgången under de olika årtiderna. Men till de stora helgerna samlade man givetvis förråd, liksom till andra festligheter, t ex bröllop och barndop. Då och då kallades till kollektiva arbetsprestationer; vad serverades då? Skulle ett fartyg sjösättas, var ölbrygden det viktigaste. Men även mat måste serveras. När den nya skutan ankrat i Derhamn gjorde man upp stora eldar, och omkring dessa satt man och åt *stude* eller salt flundra och drack öl till, kanske uppvärmt över elden. Gick det till på samma sätt i andra bygder? Åtminstone på tjugotalet rustades det fortfarande litet särskilt inför höbärgningen: en extra brygd, ett extra bak.

Efter denna uppvärmning av minnena kommer vi så tillbaka till det som stod i förra numret av Kustbon: minns ni? berätta! Kustbon vill gärna förmedla era hågkomster och kunskaper även på matvanornas och kosthållets livsviktiga område. Förslagsvis kan ett bidrag disponeras på följande sätt:

- A. 1. köttätter (fast föda, soppor)
2. mjölkätter
3. ost
4. rotfrukter m m osv
- B. drycker
- C. matordning under dagen, veckan, året, vid olika speciella tillfällen; dukning o d

Och så till den praktiska behållningen av dessa redogörelser. Skriv upp så många recept som möjligt och skicka in tillsammans med beskrivningen. På så sätt kan vi alla vidga våra matvanor. Det är väl så, förmodar jag,

Innehåll

Gott att minnas	2
Minnen som aldrig dör av <i>E.L.</i>	3
Mjölakens förvandling av <i>E.L.</i>	5
Skimningsjuttar av <i>Elmar Nyman</i>	6
Ett tioårsjubileum	9
Rågöbornas danslag av <i>J.An.</i>	9
Skeppet, En berättelse av <i>Edvin Lagman</i>	10
Två dikter av <i>E. Lagman</i>	13
En vinterkväll i Höbring av <i>Birgit Hallman</i>	15
Vi gick i midsommarskogen av <i>U.V.D.</i>	15
Årsberättelse över verksamheten inom Kulturföreningen Svenska Odlingens Vänner	15
Notiser och tillkännagivanden	17
Familjenytt	17
Bemärkelsedagar	19

MINNEN SOM ALDRIG DÖR

Sedan urminnes tider har människorna haft behov av att i dikt bevara minnet av stora, omvälvande händelser. Gamla sägner som levt vidare från generation till generation har nästan alltid en sådan dramatisk kärna av sanning, vare sig det gäller hela nationers, stammars eller enskilda personers liv. Sedan länge finns jämsides med den muntliga traditionen det skrivna ordet, och det förmedlar naturligtvis det skeddade med större exakthet, men det utesluter ingalunda känslolöshet.

Krigsårens våldsamma händelser med uppbrottet från hembygd och hemland var för estlandssvenskarna en omvälvning av för den utomstående nästan ofattbara mått. Att i tal och skrift tillnärmelsevis fullständigt skildra de komplicerade händelserna och känslorna är knappast görligt, men när vi hört ett antal spontana personliga återgivningar av det upplevda formar vi så småningom en helhetsbild som ändå låter det gångna uppstå i levande gestalt.

En skildring kan omedvetet forma sig till en stor dikt:

När vi skulle lämna ön
föllde korna råmande efter oss.
Jag sjönk ned på knä i rågen
och bad.
I fjärran dundrade kanonerna.

Så skriver en runökvinna om uppbrottet från ön. Krigets och de storas övermakt, den enskilda människans litenhet och absoluta betydelselöshet

att man i många hushåll fortfarande i mån av möjlighet lagar någon av de gamla rätterna.

Smak- och luktsinnet förmedlar minnen på ett utomordentligt sätt. Det vore synd om detta sätt att minnas skulle gå förlorat för oss. Ibland talar och skriver vi om doften från bastu, sädesria och lövängar och känner oss lite trånsjuka därvid; vi kan hjälpa varandra att minnas än mer påtagligt, ännu roligare – ibland kanske också allvarigare med tanke på fattiga tider – om vi för varandra berättar om det vi åt och drack till vardags och till fest.

Till de minnen som inte bleknar helt hör de pittoreska husen, ofta inbäddade i en lummig grönska. – Från Ormsö. Foto Nordiska museet

och hennes rop på tröst och styrka i denna ofattbara situation, då hon skall lämna sin enda fasta punkt på jorden – det är inslag i den lilla diktbildens fondvävnad.

Under rubriken En främlingshymn skildrar Katarina Sandell från Ormsö i en känslomättad, men med konkreta detaljer bemängd dikt sitt uppbrott:

Den tjugotredje i november
år nittonhundrafyrtiotre,
då Wormsövenskar styrde färden
från Sviby strand över Östersjö.

På måndagsmorgon kom denna hälsning
med glädjebudskap, att vi fick gå,
från Estland fly för att finna frälsning
till kära Sverige över havet blå.

Vår egendom blir konfiskerad,
vårt fädersarv omintetgjort,
och vi själva ha evakuerat
från hem och hus och fäders jord.

Vi hava brutit stubb och stenar,
vi hava dikat åker och äng.
Nu lämna vi vår svett och möda,
vår egendom och våra hem.

Vi fly från allt, från nazist och ester
hem till vår gamla svenska jord,
ifrån tyska manifest, från kommunistens grymma mord.

En morgon tidigt i dåligt väder
för sista gången vi stängt vår dörr,
och händer trycktes av barn och fäder,
ja tårar föllo som aldrig förr.

Och färden ledde till Sviby brygga,
ja hästar fanns det i hundrat,
som bonden körde helt lugnt och trygga
bort över stenar och väg så smal.

Och uppå bryggan vi hörde orden,
att barn och mödrar fick komma först.
De sista stegen på fosterjorden,
där våra fötter ha trampat mest.

Då båten vände sin stäv från stranden,
då stämde alla i sången in,
och våra ögon med tårar skymdes,
när banden löstes från bygden din.

Så bar det av mot okända öden
när vi i Baldisk hade kommit på
den vita båten med namnet Odin.
Han förde oss till vårt längtans mål.

Vi kommo hem den tjugosjunde.
När ljusa stranden vi fingo se,
då tårfullt öga knappt skåda kunde
all härlighet omkring Mälarsjö.

Ett tack till Sveriges goda hjärta,
som ej på jorden sin like har.
För många tusen har lindrat smärta,
som till dess famn nu sin tillflykt tar.

En sådan dikt skall läsas och uppfattas som det den är: en rapport som en skakad människa avlägger, en rapport inifrån och utifrån om ett ofattbart och obeskrivligt skeende, om förlust av det fasta i tillvaron men också om glädjen att få komma till trygghet och ljus.

Inte alla fick möjlighet att följa med de transporter som på mer eller mindre legal väg förde över ett ansenligt antal estlandssvenskar till Sverige. Många fick ta sitt öde i egna händer. Så skriver O. Amberman:

En flyktskildring

Genom politiska förhållandens tryck och omvälvningen i Estland alltsedan Sovjetunionen ockuperade landet har estlandssvenskarnas blick varit vänd mot det gamla Sverige, våra förfäders fosterland. Under åren 1943-44, när all ansökan hos myndigheterna syntes bli resultatlös, blev dock en möjlighet kvar, och den var att stiga i en båt och fly. En del har rest med sina egna båtar, men de som inte ägde båtar fingo insamla en summa penningar att betala båtsägarna med.

Vi voro tio personer som hade ämnat att träda i förbindelse med vissa hemliga agenter i Reval, genom vilka transporterades ganska mycket folk över till Finland. Eftersom vi alla voro inkallade i militären f.o.m. den 3 februari och inte hade lytt kallelser, räknades vi som rymda från militären. För den skull vågade vi inte fara till Reval med tåg, utan vi åkte med en lastbil. Det var den 26 febr. vi lämnade hemorten Nuckö kl. 10.

På hälften mellan Nuckö och Reval inträffade en liten olycka genom en liten taxibil, som kom från motsatt riktning. Taxibilen åkte med stor hastighet och vägen var isig, där olyckan inträffade. Bilen kom tvärs över framför lastbilen, vilken krossade honom fullständigt, släpande den framför sig omkring 20 m. Det var fyra herrar i bilen, vilka alla voro lättare skadade och skulle föras till närmaste läkarstation. Eftersom det var i skogs-trakt, där olyckan inträffade, fanns ingen länsman att få till platsen. I stället fanns där fångvakter som voro i skogsarbete med fångarna, och de gjorde några anteckningar på platsen. Eftersom vår bil inte hade fått någon större skada, inte heller de resande, åkte vi snart vidare och hunno till Reval på eftermiddagen kl. 3.

Glada ormsöflickor i sina folkdräkter.

Foto Nordiska museet

Nästa dag fingo vi förbindelse med de ovannämnda agenterna, vilka lyckligtvis hade båten redo att fara ut samma kväll. Vårt sällskap ökades med fyra ester från Reval. Det var den 27 febr. kl. 6 på kvällen som vi åkte på nytt med en lastbil österut från Reval till en plats som kallas Leppneem.

Här stod en liten motorbåt av omkring 10 m längd redo för oss. När vi hade betalt "resbiljetten" som kostade 2500 mark, stego vi i båten och färden bar framåt ut på sjön. Vädret var fint, endast lite kallt, omkring 10°, som hade varat nästan i tre dagar — vari också vår olycka bestod.

När vi hade farit omkring två timmar och hunnit ända ut på hälften av Finska viken, träffade vi på is, som till en början inte var så stark, men ju längre vi hunno, desto starkare blev isen. Efter en halv timmas färd genom isen blev den så stark, att motorn inte orkade krossa den mer, och isen syntes ej ta slut. Så blev det ej annan utväg än att vända tillbaka.

Vi hade ej hunnit fram ur isen, då motorn började strejka. En cylinder hade brustit under färden i den starka isen. Nu var hoppet nästan ute för oss att hinna tillbaka i rätt tid, ty på ljusa dagen hotade faran att bli upptäckt av något tyskt flygplan eller vaktbåt. Men det lyckades till slut efter ett fyra timmars arbete för motoristen att få motorn i ordning.

På morgonen omkring 7-tiden hunno vi fram till en ö som kallades

för Rammusaar. Ön var bebodd av några fiskare med vilka vår kapten var bekant. Fiskarfolket var nog vänligt att härbärga oss i några dagar, tills vi kunde försöka på nytt.

Vi stannade på ön i sex dagar. Under tiden var det snöfall med sydvästvind, som hade undandrivit isen, och vi startade på nytt den 5 mars på kvällen. Färden gick bra. Vi hunno nästan fram till finska skärgårdarna, innan vi sågo is. Men den här isen var så stark att vi inte vågade fram i den. Så togo vi kosan västerut längs isen. Till sist lyckades vi komma i närheten av en liten ö, dit vi försökte komma i land. Ön var omringad av is, men till sist lyckades vi nå stranden. Denna ö kallades för Skjutholmen och var bebodd av en militär vaktstyrka, som tog hand om oss, bjudande på kaffe och härbärge över natten.

Nästa dag skickade militären oss till Sveaborg ombord på en större ångare som besökte ön. På Sveaborg stannade vi över natten. På morgonen förhöordes vi av kommandanten, som skickade oss till Helsingfors, och därifrån fördes vi till en förläggingsplats som kallades Jollas, omkring 8 km från Helsingfors. Här kommo vi i förbindelse med svenska beskickningen i Helsingfors, som ordnade att vi efter två dagar fingo resa från Jollas till Helsingfors och därifrån med tåg till Åbo, där vi genast steg ombord på "Bore", med vilken vi anlände till Stockholm den 10 mars 1944.

Hur upplever ett barn sådana händelser? Vad minns människorna nu som vuxna av det de för mer än trettio år sedan genomgick som barn? Hur uppfattade de uppbrottet från hemmet? Ruth Lundin från Runö berättar:

Hur jag kom till ett land där det lyste i fönstren

Jag minns att vi gick genom skogen på Runö, min mor, mina syskon och jag. Det var november, mörkt och kallt, kriget hängde oss i ryggen och vi var på flykt. Men i Sverige var det inte krig, där rådde frihet och det var dit vi skulle. Vi hade sagt farväl till alla släktingar som ännu var kvar, de skulle, hoppades vi, komma efter senare. Sist hade vi varit hos morfar och mormor. Mormor hade läst välsignelsen över oss innan vi gav oss av.

Jag var tolv år. Skogen kändes kuslig att gå genom; flera träd hade blåst omkull, skuggorna var djupa och det var besvärligt att ta sig fram.

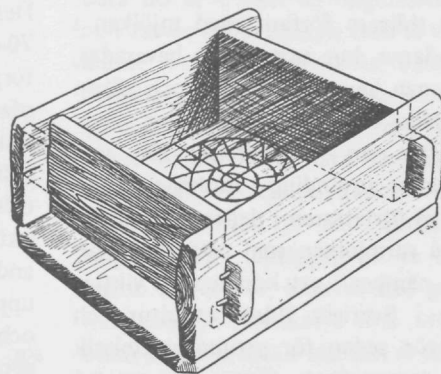
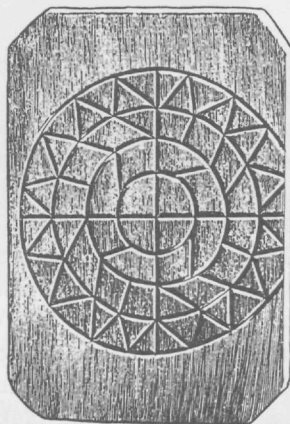
Vi var flera familjer, och med båt tog vi oss över till Hapsal. Där fick vi bli kvar några dagar, kanske en vecka. Vi bodde i en utrymd militärförläggning; jag minns den som kall, mörk, smutsig. Det fanns inte mycket att äta. Vi hade med oss lite smör, bröd och fläsk från Runö, men den enda varma mat vi fick på förläggningen var en vattnig, oaptitlig soppa.

Från Hapsal åkte vi tåg till Baltischport. Vi åkte en hel natt. Tåget var fullt men vi hade fått en sittplats för alla fyra och satt tätt intill varandra. Jag minns hur tyst det var; om någon sa något, kom det lågmält och med få ord. Långa stunder stod tåget stilla; varför visste vi inte. Ibland hörde vi skottlossning.

Från Baltischport tog en mindre båt oss ut till den stora, den riktiga båten, som skulle föra oss till Sverige. Hur vi tog oss ombord minns jag inte, men jag minns hur väl mottagna vi blev, hur vänliga och hjälpsamma de svenska lottorna var, den varma chokladen vi fick, att det var varmt och kändes tryggt.

Från själva överfärden har jag också några minnesskärvor. Hur vi gick in till Hangö, att det fanns tyskar där och

MJÖLKENS FÖRVANDLING

Ostkar med löst bottenbräde, Stora Rågö. — Ur G.Ränk, *Från mjölk till ost*.

Sedan urminnes tider har mjölken varit ett av våra viktigaste födoämnen. Sedan urminnes tider har vi också sökt lösningar på problemet hur man skall förvara detta svårlagrade födoämne. Mjölken innehåller i sig själv vissa ämnen, som förvandlar den, så att den kan lagras under kortare eller längre tid. Man kan också tillsätta ämnen som gör den motståndskraftigare mot nedbrytning. Slutprodukterna av de olika förfaringsätten kan delas i två huvudkategorier: flytande och fasta.

Dessa intressanta ting behandlas av professor *Gustav Ränk* i en bok *Från mjölk till ost*, nr 66 i Nordiska museets Handlingar. Boken utkom redan 1966 och skulle egentligen då ha recenserats i Kustbon, men mycket annat kom emellan, och det dröjde många år innan presentationen kunde lämnas.

Efter en inledande översikt över tidigare forskning och vissa principiella

uttalanden övergår författaren till att berätta om mjölkens roll i allmogens kosthåll. Framställningen bygger i hela boken såväl på egna fältundersökningar i Sverige (Jämtland, Småland och andra landskap) som på tidigare undersökningar och uppgifter i äldre litteratur, och han sätter in den svenska mjölkhushållningen i ett stort europeiskt sammanhang med utblickar mot Östeuropa, Centraleuropa och Medelhavsländerna.

Mjölken har sedan gammalt förvarats i form av surmjölk. Av denna finns i Sverige två olika typer: självsurnad mjölk och tätmjölk (långmjölk); den förstnämnda är karakteristisk för södra och mellersta Sverige, den senare förekommer endast i övre Sverige. Särskilt som namn på den självsurnade mjölken förekommer mångenstädes ordet *skyr*, *skör*, som förmodligen sammanhänger med verbet *skära sig*. Skyret är en gammal

hur rädd jag var att de skulle hindra oss från att fortsätta till Sverige.

Sen minns jag när vi for genom den svenska skärgården. Det var natt, men det var inte mörkt. Alla stod vi förundrade på däck och tittade på hur det lyste ljus i fönstren runt om på öarna. Tänka sig — fönster som det lyste i!

Så lever de dramatiska händelserna vidare, i en mängd detaljerade muntliga personliga berättelser och i ett

stort antal skriftliga skildringar, ett fåtal tryckta, de flesta handskrivna.

Kan den objektive läsaren och forskaren någon gång i framtiden tolka dem samman till en rättvisande helhetsbild? Ett är säkert och får inte på några villkor förvanskas: alla hade vi upplevt och var medvetna om våldssystemens grymma och totalt hänsynslösa framfart med alla enskilda, alla värnlösa människor.

E.L.

ELMAR NYMAN

SKIMNINGSJUTTAR

företeelse, omnämnd redan i den isländska sagalitteraturen, men vi kan inte avgöra vad skyr egentligen har betecknat. I norska dialekter är *skyr-ost* benämning på en surmjölkost. Bokens författare berättar om hur man tidigare förfarit med mjölken i fäbodarna, hur surmjölken bevarades, hur man beredde tätmjolk och vilken roll olika växter spelat härvidlag.

Efter en redogörelse för surmjölkens användning i hushållen kommer så författaren i det andra kapitlet in på surmjölken som ostämne: *skör*. Han nämner i ett kort avsnitt viktiga drag i Sveriges äldre ostkultur och redogör sedan för ystningens teknik och terminologi. Ostarna är av två huvudarter: sådana som är tillverkade av surmjölkprodukt skör eller för koaguleringen fått en tillsats av skör, samt ostar som framställs med tillsats av löpe. Sedan redogörs för skörets framställning och användning och för olika typer av färska skörostar, såsom färskost, äggost och brynost. Hela tiden får man levande kulturhistoriska utblickar, beledsagade av ett intressant bildmaterial. Särskilt fängslande är det att läsa om förekomsten av de olika osttyperna. Ostmassa av skilda slag, som ju tillhör skör-typen, finns i Östeuropa (tvorog) och Tyskland (Quark), löpeosten synes snarast ha kommit från medelhavsländerna, kanske redan på romarikets tid (caseus, tyska Käse 'ost', kasein 'ostämne').

Efter behandlingen av färskostens framställning och utbredning redogörs så för gammalosten, den lagrade skörosten i de folkliga hushållen. Här möter man många realistiska detaljer, som kommer den mindre vanes smak- och luktsinne att stegra sig vid blotta skildringen. Ost som behandlats med brännvin eller konjak kan vi kanske uppfatta som en delikatess, men ost som lagrats i gödselhögen kan snarast verka kulinariskt peverterad.

Så kommer framställningen av löpeost med en översikt över löpets kulturhistoria, behandlingen av djurs löpmage, efterost och sätt att forma osten. Ostskäppor, ostkorgar och ostkar avbildas och beskrivs. Även Estlands svenskbygd är representerad här med ostkar och ostränna. Levande beskrivs sätten att lagra ost, inte bara i

Detta lilla kåseri på nuckömål tillägnas 70-åringen Fridolf Isberg från Klottorp, som i mer än ett halvsekel med ofattbar energi och djup kärlek ägnat alla sina lediga stunder åt att samla och bearbeta material om nuckömålet och nuckökulturen. Fridolf Isbergs samlarflit gör det möjligt för kommande generationer att bilda sig en uppfattning om nuckömålets struktur och ordförråd och att på originalspråket läsa sig till hur vi levde, tänkte och kände.

Ve sot, ja å Tias, ver åss å hållt skimning å tankana å juttana gingo hit å tit som e brukar gära tå man bara träffas sašte.

– He undolet, sa Tias, än da änt få rå mä ga influenza häldor gripa som da sa tår hajm. Hätes vintor ligor hajle Sväre å skåkar unde täkkja. Ve vor mä färe hälgana opa riggen. Sålvor had ja rätavis hita, gradn visa eve fjörete grall.

– Va η såvet hauor, sa ja, tå bäre man tå bli virrator? Bara tö heđ tå håla våt gammoļ fāļk sa om fjörete grads hita? Ha đö änt maer, sa e, man ska tå håva åtete-nitte grad färfor man kan bäre språk om hita. Nåjah, he var toļe fāļk som inganti had have gradn opa se å som trod än man sköld bli sa hajtör som e var opa bastaloan.

– Om e sja bara ha vare hitan, sa Tias, som änt vild her opa mitt spas. Hitan gikk baket noađ digon te nerets.

Naj, he värst mä hån sjuka ä än man bljör så hlakor å å. Å huss kita e änt å ärga unde bošte å jaga opa host. He känns grall ädebäst än småt rāhhlat å kāhhlat. Knaft no om man bljör å mä hojmathajte å noanti maer får känn se kļaror e hue.

– Ja häm mo sja rät nöfätjen känn se så kaşkør å kļaror, frästa ja trest n. Sålvor ä ja mä fulldor mä allhānda tājbar. He dunar å krätar e hue som ajn värkojn, å rāskator ä man tå allandes. Ja fikk aravekost ajn tokata brota-tābe som grall änt vill gå eve. Tār satt än drāmb e bussn å hosta å njusa fašt ut ti gångar e minute. Tār va đor patsiller som rāft te allman. Tā ära märkor, som rikolveldsn sa.

Ja täinkt än ve nöh sja sköld bäre språk om ar ärander än krämpana, bara Tias had än lite te sajand om he kapitje.

– Ja troor än mången ha bljve sjuft frām koikksilvor å ar giftar e fedakrame. Å håla skit å skrāp āndas man änt hätes da öte se. Nöh sior jo hätes bān hått e barkar å. Grall mittestaens männe ära krakļendor å stobjator. Miggana si mä rät kromsatar ut, om man bäre reļ ver krāffe som dor håva viksa eve ansefte. Vån granns migga – hån ä vån aldoš mänske – ha jamt sitt så skār å kaşk ut. Går kojlst kam a in te åss å sa än a sköld in opa skārabođe, tå had råka noa öte live ätt a. Hån var såss oppskārā än a bara sto å skāka. Ja frästa no saj än da håva go

Sverige, utan som jämförelse även i t ex Tyskland och Lettland.

Några osträtter och ostens biprodukter – ostkaka, kāsfil, skröva, dravle t ex – för oss vidare in i de svenska hushållens kostvanor i helg och söcken. Man har varit tvungen att i det fattiga Sverige ta vara på allt, även ostvasslan. Så fick man vasselgröt, vasselvälling och kams. Kokade man ihop ostämnet och vasslan fick man sötost, använd som förning eller som efterrätt till festmat. Vi får slutligen inte glömma messmøret och mesosten,

som hör till denna avdelning.

Gustav Ränk avslutar sin bok med en kulturhistorisk överblick, som sätter in osten i sitt europeiska sammanhang genom tiderna.

Gustav Ränk's bok är välskriven, lättläst och fängslande med mängder av konkreta, ofta roande detaljer. Den bygger på ofantlig kunskap och lärdom. Men den lärdomen tynger inte, utan ger en känsla av välbehag vid läsningen om ett av våra centrala födoämnen.

E.L.

Hail kođa främ vätt fälk ha ja mä blue ga stor stockhålmärer, å färe heh mä e sja kuna pass mä äitt stockhålmers-bild ramå hiss sa skimmingsjuttana.

skäradåftarer nöfätien, bara håla häft heh. Toļemođ är e, äitt ätt ana fär fajlar. Våra sa baket tå ve blevo äsand än e no var bäst än ve mä rönka äss. Häm vajt håla skröp ve sälv kuna häva, sa a.

Ve had nö ingeting te sajand maer om fedar å luftar å ar tokathajtar, å ja sköld just gå tend läktoş ljuse, tå Tias sa:

– Ha dö änt sitt än e krälldor mä pasatsker opa staen. Doast träffa ja än som so ut som äitt åkoşkjahl. Jammor var n fästås å skitator å träkkator. Å tå en tralldra lit e som ajn hajsa kråk. Han bäjtst ruker å pångar å fälke å sto e vegen å bläfta. Just som ja frästa koma färbi en, to speke öte mina kaskärm, stakk än älburk unde näsa ätt me å skria: drikk! Ja sa som e var än ja änt var täştator. Bara he sköld ja änt ha soa. Nö bärja en opa stajt småt e sia ätt me å tå ja dro me lausor å bärja gå, kam en bak ätt å banast å trampa ättoş ara kalåssa å fotn. Å han härmost åndräftn! Han ha dåftare kuna bruk som narkos. Ja vajt änt huss e sköld ha gåe färe me – he hälpör jo änt te bäre tåkas mä toļe dråmbat fälk – om änt pasatsken sköld ha träffa än säbor som so ut te häva än hajlan pusa mä pätelar å

burkar. Kan man änt trit se te svin opa äitt toļe mänskebån! Å främ hans hla ä dor dåsevis som gå å råka opa staen – mäst ver vaksaln – å som bara gå å nåret å skämm ut äss färe fälk som komor hit främ ar ländor.

– Jah, sa ja, änt duor he te saj noa ätt da. Tå vajt man änt om man komor lävanstor hajm maera. Ja tikkor nästan än dor nöfätien är tårasfälk mä som kan räknas te pasatskekompni. Hlättar, toļe har dor nö jamt vare gutt å. Bara än ong flikkar, somļar si grall ut som bånar, ha kasta se opa drikk å knark å tigge pångar å geva se opa rev, he å no noa nit.

– Godesetan, sa Tias, huss sköld e ha vare om flikkana tår hajm ha kome tåvandar mä paberåsser e mun å mä goa jon opa å som ha skria fäte ođer ätt galfälke. Tå ha e no gista bleve gatolaupas å färe tår. Flikkana mot färretien häld se inaskeş tå dor änt arbete. Å vor dor e spikaņ mot dor vara så gliggar än dor heđ tå rättana pissa e bose. Naj, ongdomen här är oppvåkstor e ullkårgen. Båna få he som dom stårr opa å tarv änt hälp tel mä noa arbet e hajmana. Opa lände kan e jo vara lite ales. Bara e stådja går än storan dajl å hlåinkor. Å håla lust ska toļe la få te arbet tå e blior stot?

– Nå saj änt heh, frästa ja saj mot Tias. Tår är toļe no främ toļe flikkar å påjkar som vela arbet bara som änt få noa. Å mä somare ha dö tå sälvor sitt huss skolbåna arbet opa påstn å aştål. Bara no är e sant än ongdomen änt nöh tarvar krönet savisa som tå ve vor lihlor. Å sant är e mä än båna ära båtflåtsa. Tåh tarv änt vallkarjaser här, kriaana vall se sälv. Änt mot ve tå sälvor häldor jamt vara så fiksor e arbetsjärke. Å teļsajas kauma ve änt häldor. Ve had jo änt älburkar å vinpätelar te tålhågger tå ve sköld knåbb ätt oraror, bara ve had gutt å träknabbar, färiskar, rute töflar, brännkurrar å håla e allt var. Å tå e sja var hlåas mä harboa tå kom stajna mä fram. Komor dö e hoare huss ve narra da? Såss som ve sa: saj hahhle gårdgjahhl, såss var kri e gång.

Tias sa ingeting opa mitt fråas. Han tift no änt riftet om e te her än ve sälvor mä had vare lator å näsavisor. Baket än skre sa en:

– Ajld da mä här häldor huss är e? He känns grall gađ gisoļet. He mo kuna vara mina täbe som sitor öte.

– Naj rivastla häva ve no änt å varman här, sa ja. Felar ajldas e sja som e sköld tarvas. Töh kann sälvor känn opa radiator, han ä bara småt kolmendor å ötafare är e tå sex-sju grad kallt. Man mä snađ få bäre site mä lua opa se in e stue. Komor dö e hoare tå ve e Rävöl unde krigstien fröso såss än tåndre skalldra e mun å ja mot spål årg mä nävahankol opa? Tå könd man saj än e var småt gisoļet e kåtre. He ha no vanka språk mä kojaman här om ajldase, bara han skuldar allt opa huss-bon. Om ja äidok komor boşgens n ska ja fräst frå ätt n om en troor än tre vådşkri gåle ha bårjast, ätt som en ä så knappor mä älja. Naj, hus-egjare vela gåra allt te arabes å judes fajln. Bara ja troor än e är ajn stora

grall 't o m; alledes' – gradn 'termometern' – spas 'skämt' – så hlakor å å 'så matt och slut' – ärge 'smärtade', i samband med förkylning – täbjår 'åkomor' – brota-tåbe 'förkylning, influensa' – stobjator 'stultig' – kräfte 'rappningen' – rönka 'röntgade' – pasatsker 'dagdrivare' – doast 'häromdan' – jammor 'påstruken' – ruker 'cigarretter' – kaskärm 'pålsärm' – tåkas 'munhuggas' – säbor 'kamrat' – vaksal 'järnvägsstation' – nåret 'mucka grål' –

tårasfälk 'kvinnfolk' – hlättar 'slampor' – geva se opa rev 'slå sig på röveri' – ha kome tåvandar 'hade kommit sättande' – paberåsser 'papyrosser' – goa jon opa 'ordentligt berusad' – båtflåtsa 'bortskämd' – krönet 'slita och slåpa' – kauma ve änt 'tålde vi inte' – hahhle gådgjahhl 'hasselgårdgårdsel' – gisoļet 'småkallt, ruggigt' – kolmendor 'ljummen' – kåjaman 'portvakt' – komor boşgens 'kommer bröstganges', 'möter, träffar' – hubena 'den individuella

bönen på bönemöte' – katelokk 'militärt matkårl' – härmost 'förfärlig' – dålabåsar 'slöa gamla liar' – skrättn 'den onde' – tö glåmar 'du pratar' – bäre nurr 'börja (små)sjunga' – aratre 'andretredje', 'hus-trun, husmor' – säss-bakromp 'sådesbakrumpa', 'sådesavskrap' – åhlot koner 'enstaka korn' – hålldor inga aro 'har inget förstånd' – vindn 'svängeln' – flomar 'fettvalkar', 'bilringar' – vålken valken'.

likamikehajt färe da huss herfälke har e e täras huser.

Tias demd nöh mä om sin kimbor mä keçe. Han had se sälvor te skuldand, sa en, ättsom en levd e sinaj vill. Han sa än en angra se än en had flia så stor finstor opa sonna sia. Vinton var e kallt å soman var e varmt som e rissbasta. — Galfäggja visst no håla da gjođ, sa en, tå da najd se mä små klođgar opa stue.

Nåjah, täinkt ja, galfäggja vor no duftendor e mång stikke, bara säskeld döfte hussbiggarer vor da no änt. Melat era e in milla härvena å finstor var dor änt te varand vintotjen, tå var dor stor iskođar opa boalae finstonå. Å gålvena vor kåld, å ajlda man mike könd man få os e stue, såss än e jaga opa gäljas.

— Ha dö h sja ättosttjen lidst opa märesbenana mä e radio, fråa Tias.

— Hussänt, sa ja. Teklast tå ja bäre arbet lite sajna brukar ja lias. Hankfäre fråar dö heh?

— Ja täinkt bara her håla dö sajor om hissa ni sånga som låt som tralldorlajkar. Melat har e bara äitt ođ, som e kåltar eve hela tien å sja plomsar e mä ga gitarra ramäj. Änt å toje noa fagođ.

— Tikkor dö än e låtor så föt. Tår ä jo Guds ođ öte ta ni sånga mä å go sångrestor har e. Bensången tår hajm var änt hålldor allgångar fästnommoša. Tå dor kam ni prädikanter had da ni limningar mä se å he to tiar fårfor benfälke kund håld sa tona. Om e spålast årg mä, tå gikk e fästas lite leta te sjong ehop. Bara tå ja täinkor opa lässningana tår hajm minns ja mässt huss ga påjka sto e fästå å klåtra mä nitor hålldor noa ana, å he tift fästas änt breore å sistrana om. He var änt ovanlet än småpåjka bårja opa tåkas — tår stere hissa unde da — å täras nåsavisstikker steđ sången. Ja kan änt glajm hånn gånge tå dor var lässning e grannpårja å benfälke just had sluta hubena å än broar had tae opp än sång ör Segertoner. Mitt öte fäst väş balldra e fråm fästå som oavårke sköld ha falle ner. Sången tistna gista, mången spratt opp fråm bårken å so som åskråft ut, som om e sköld ha troe än domedaen had kome.

— Håla tokat var e sja som had sked, fråa Tias.

— Jah, håla var e sja. Bon had stoppa in noan gamlan li mella brådana e oavårke å he var tår som påjka gårn sitt brask had tae ner. Tår var visst mä än gamlan katelokk som kam nerskråmlåndor, ja komor änt riftet e hoare huss e var.

— Nå täink om noen ha fæe mä lian e hue, sa Tias. Tå ha dor kuna ske ajn hårmosta olikk.

— Heh var no änt så falet. Lia vor gamlor å råstator, uta äigg — he var tojesa ga dålabåsar. Ja kan ålde bäst än her he balldrase. Å ja sior mä fråfåre min auar huss prädikantn fråm grannbien stårra mä nåvan ut mot påjkskokken e fästå å mä darrata rest sa: — He ä skrättn som braskar māj er. Era ogudaftehajt ferar er te eve ajldn. — Ja kåra Jesus, sa benfålke. Bara prädikantn sa mä än ta feřappa som sto e fästå kund koma in e benstue. — Kan vara, sa en, än Herren Jesus tar opa se era sindabed, om ne angor er å vela bli omvenda. Å nö h var dor mången fråm benfålke som sa amen.

— Ja häm har änt minner fråm lässningana tår hajm. Ha dö heđ hånn hestoria mä Podråtsn? — Naj hån komor ja änt e hoare, sa ja. — Ja he var tojmod, ha ja heđ språkas fråm åldrefålke, än Podråtsn som å å teł bruka gå e lässningana åtor var mä e ajn ben. Fåsamlingen sjongd just än faglan sång, tå Podråtsn mitt unde sången stajv opp å sa mä håhlja rest: — Nöh sko ve allman sjong han sale sången "Ring i himlens klockor! Fröjd i dag det är." Benfålke blāj fäst småt åfanast, bara mot lit å te sjong sinaj sång å bäre nurr mä Podråtsn.

— Töh glåmar tå, sa ja. Håla tokat var e sja än e lit å te sjong sinaj sång?

— Ja he var jo tojmod än Podråtsn var stājndauor å han had änt heđ än dor var sång opa gång gåle. Ja, om Podråtsn — he var äitt öknåmon opa än grannbis mann— var dor mång historiar. Bara om man täinkor ätt kund e no vara vålde villt mä få limningar te liks. Bara nöfåtien får

man jo tikoł her toje sakar e ga radiokarpa.

Tias stajv nö opp fråm stoņ. He had blive så morft än man änt so anletsdragena maer. — Naj, he no bäst än man bäre kram se åt hemasia, sa en. He bäst te vara opa plåts tå aratre komor hajm fråm sitt stor kåfekalas.

— Naj vänt nö h, sa ja. Håla bråtet har dö råt. Hån vajt tå hank dö är. Ja had täinkt än ve boor sköld tåva lite kåfehlurps. Ja har lite kakobre mä, hålldor håla man ska kall e. Tår håva änt riftet gutt meł maer. He ä som e sköld vara måla fråm noa säsbakromp — töh vajt tojesa ga åhlot koner som koma ör ver toł å såld — bara bre går tårpa te ita. Å äist finbre har ja mä, he småkar lite bårå.

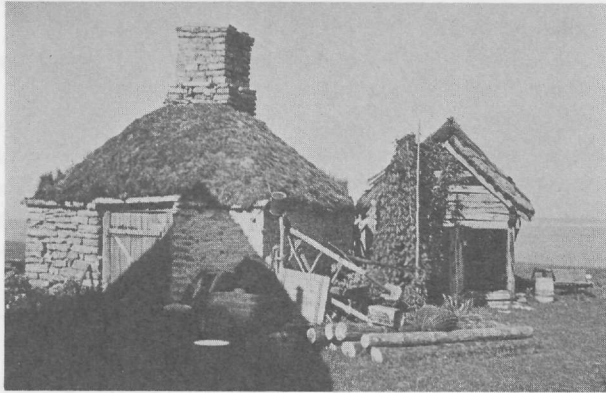
— Kåra man, sa Tias, änt troor ja än dor är noa fajl opa titt kakobre, bara lätt nö h bara kåfe å bre fagt vara. Ja hålldor te te svålt me — hålldor bant, som e hajtor nöfåtien. Ja vill åtor bli flåtor eve live. Tår är så mången som vånbar allthånda öte se, å såss går e sja å roggar som stor målakålder. Naj, mången hålldor inga aro. Om e no suor lite e smålive, he går ingeting. Bara äitt glas vattn kan dö få giva ätt me — om dö har noa e krana fårstås? Komor dö e hoare håla vāsand e var tår hajm mä vatohånt? Allt var fruse te än ånda isklåmp öte bronnsåmbåte, å vindn könd mä håva iskođ eve se.

— He sja ösald no, råtavis ösald, än dö änt vill håva ingeting. Skoa bara än dö änt blior amaftendor mä titt bantas, sälvor ha dö vare sjukor. Töh har jo inga flomar. Hinsa lihl vålken oafåre biksrajma mo tå vara fråm inabiksana som dö ha hissa mästla huft? Vattn ska dö få. Ätt ta tå äitt par plomar tårpa. Heh kan vara gutt te gnavoł opa noa opa hejmvegen.

— Nå takk ska dö håva. Noať bår kan tå änt gåra vånå öndase. Gutt farvåll sja. Ve kuna tå snať hålld skimming ver åss. Tår är mike te hlaprand om än.

— Adjos, sa ja. Ja komor noat kojld tå ja ä råtavis tråittor opa hausvenska.

ETT TIOÅRSJUBILEUM

Motiv från Rågöarna.

Foto Per Söderbäck

En vårdag för 10 år sedan blev jag uppringd av en nära vän. Jo, man höll på och bildade ett Rågö-folkdanslag. Vadå? Folkdanslag? Skulle jag vara med? Nehej, det skulle nog inte gå. Jag kunde ju inte dansa, dvs avancerade saker som hambo och sånt och förresten så hade jag inte tid. Ja, som reserv, då fordrades det väl inte så mycket och något kunde man kanske lära sig.

Så kom det sig att jag en dag i maj tillsammans med många andra befann mig hos Sigrid på Ekerö hembygds-gård. Många hade inte återsetts på årtal, men det dröjde inte länge, förrän man kände igen varann som de rågöpojkar och -flickor vi en gång hade varit, en gång bortom de mellanliggande åren.

Nere i hembygdsgårdens källarlokal ekade tonerna från durspelet – ”känn lurk ni, känn lurk ni . . .” och Karin dansade in med ett par äkta ”tveng”-skor lyfta framför sig. Fast det var mina första stapplande steg i konsten att dansa ”färr-fot”, fanns det något bekant i tonerna och stegen, något som stod i direkt förbindelse med barndomstiden. Ingeborg hade skisserat upp ett antal mystiska ringar och figurer på papper, och under hennes sakkunniga ledning lärde vi oss åter vad våra förfäder hade roat sig med därhemma på öarna.

Och under sköna försommarkvällar och -nätter, medan kastanjerna sträckte sina blomsterljus mot himlen utmed Drottningholmsvägen, åkte vi mellan Stockholm och Ekerö. Vi träffades, skämtade, glammade, dansade. Vi hade roligt. Och ett organi-

serat danslag hade tagit sin form.

Samma år i augusti framträdde Rågöbornas danslag första gången inför allmän publik på en välbesökt hembygdsdag med adress Badhotellet, Saltsjöbaden. Detta blev vårt elddop. Vår insats föll i god jord. Den uppskattning, som mötte rågödansarna från övriga estlandssvenskar, var uppmuntrande. Denna goda relation har stått sig, då danslaget beretts tillfälle att medverka på hembygdsdagarna, alltifrån Saltsjöbaden via Björknäspaviljongen till Lantis.

När danslaget under vintern 1968 fick besök av ”trollkarlen från Tallinn”, Ernst Idla, den berömde regissören av massuppvisningar i rytmikrörelse-dans och sporrades av hans spontana förtjusning, låg vägen öppen till rampljuset i en vidare mening. Tillsammans med Idlas OS-Mexico trupp och det estniska folkdanslaget ”Kassari” gav Rågöbornas danslag i maj 1968 en föreställning i Eriksdals-hallen i Stockholm, utsåld till sista plats och med applåderstygorna stigande mot taket.

Sedan dess har ett gott och givande samarbete med ”Kassari” fortsatt. Tillsammans har de två danslagen uppträtt i tre föreställningar i Södertälje, en i ABF-huset i Stockholm och nu sist två på Södra teatern i december 1975.

Rågöbornas danslag har också haft förmånen att räkna folkdans-kännaren Henry Sjöberg i Rönninge till sina supportrar. Förutom att han organiserat föreställningarna i Södertälje, genomförde han en filminspelning av rågödanserna på Statens Dansskola.

Rågöbornas danslag

höll sin sedvanliga höstfest lördagen den 15 nov. 1975 i Kärrtorps medborgarhus.

Som vanligt hade många ställt upp, och man fick tillfälle att hälsa på gamla kära grannar och bekanta, det var hej och handskakningar till höger och vänster.

Många lotter blev sålda och fina vinster inlöstes. Lucia skulle inte komma i år för det var så tidigt på året men hur det var så blev det både Lucia-tåg och julsånger, för barnen ville också ha ett ord med i laget och att ha höstfest utan Lucia gick bara inte.

Ja, det dracks kaffe, tittades på film, lektes, spelades och dansades, en trivselkväll.

J.An.

Han var också pådrivande till TV-inspelningen sommaren 1973.

För att bläddra vidare i historiken har danslaget dessutom gästtat andra svenska folkdanslag vid olika bygdefester m m, såsom Härkeberga och Märsta i Uppland, Hedemora i Dalarna osv. En midsommar sträckte sig färden ända till Söderåkra i Småland. Allt som allt kan man räkna över 30 olika uppvisningar under de gångna åren, förutom alla framträdanden på de egna årliga festerna.

Vitaliteten i danslaget är inte mindre i dag än den var för tio år sedan. Detta är ett gott tecken. De flesta som var med på Ekerö i maj 1966 är med fortfarande. Nya har tillkommit. Ännu är det inte tid att sjunga ”He liftes å . . .” (en strof man sjöng vid Rågö-bröllop, när bröllopet var slut och man återvände hem från festen).

Bland allt det roliga vi haft finns det en stilla förhoppning om att vi även haft något att ge vår publik under denna tid. Många har förtjänstfullt medverkat här till, spelmän, dansledare och dansare. Det må ändå vara tillåtet att jag särskilt tänker på två. Pöhls Ingeborg, som rekonstruerat och lärt oss danserna och den numera bortgångne Simas Ruudi, som kom med idén.

EDVIN LAGMAN

SKEPPET

EN BERÄTTELSE

IV

Under några grå dagar före hömåndens början körde Simon, Adam och Villem virket ned till stranden vid Stora Viken, där kölen skulle sträckas. De hade fällt några raka tallar till bord och däcksplankor och sett ut en rak och fin gran till mast. De träd, som de redan tidigare hade sett ut till köl- och spantvirke ville de inte ta, därför att de menade att det färskra träet inte skulle hinna torka i tid. De satt på den fällda granen och resonerade om detta, medan de åt bröd och sur strömming och drack sitt dricka till.

– Vi ska gå och titta i skogen litet mera, sade Adam. Någon råd skall det väl bli med det här.

– Har ni inte någon stock liggande hemma? undrade Simon.

– Nej, inte vad jag vet, sade Villem. Och jag tror inte heller, att det skulle gå för sig att ta virke som redan är hemkört. Nej, jag skulle vilja klara det här på annat sätt. Det kan väl inte vara så svårt. Jag vet var de träden finns, som vi söker efter.

– Såå?

– Vi har kört förbi dem flera gånger de här dagarna. Villem blinkade menande och log.

– Nej, du är tokig, invände Simon. Det kan vi inte göra.

– Vad menar ni? frågade Adam. Sitt inte och tala i gåtor.

– Har du inte haft ögonen med dig, när vi åkt i skogskanten? Där finns fyra vackra träd i vindfället, svarade Villem.

Adam tuggade, drack en klunk och teg.

De båda andra tittade frågande på honom.

– Du tycker väl inte det gör något för att det är kronans? undrade Villem slutligen.

– Det är klart, att jag gör!

Simon och Villem stirrade överraskade på honom. Vad i all världen gick det åt Adam? Men Adam fortsatte lugnt:

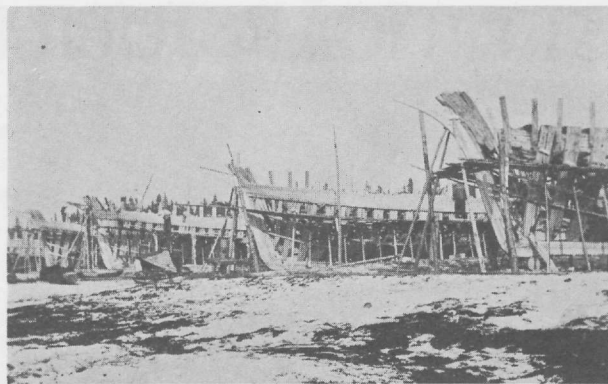
– Jag förstår inte, hur vi skall klara det utan att strandridarna märker något.

– Var det bara så du menade! utbrast Simon. Det skall väl gå på något sätt!

Och så planerade de.

Efter en stund reste de sig, satte sig upp på sina vagnar och åkte åt stranden till. I en liten glänta intill rågången mellan herrgårdens utarrenderade skogsmarker och kronans ägor band de hästarna och gick vidare till fots med yxan över axeln. De var snart framme vid vindfället och började granska de kullblåsta träden. Kronans skog sköttes dåligt. Här låg vackra granar och tallar och torkade. Det fanns gott virke, som passade till både köl, stävar och vränger. När de tre hade valt ut vad de ansåg sig behöva, sprang Villem bort till en buske ett tjugotal alnar från de yttersta träden i skogskanten. Där ställde han sig på vakt medan Simon och Adam satte i gång med sitt arbete.

De arbetade snabbt och målmedvetet. Först högg de av nästan alla rötter intill stammen, så att rotvälvan med ett par hugg skulle kunna lossas och fällas tillbaka i sitt håll. Sedan kvistade de snabbt av stammen och högg grenar och kvistar i småbitar, som de vartefter slängde ned i gropen under rotvälvan. Den torra toppen ställde de upprätt mitt i en tät dunge smågranar. De var så gott som färdiga med det första trädet, då Villem vislade. På ett par ögonblick hade trädstammens sista fästen lossats och

den stora kokan av jord, rötter och tågor fallit tillbaka i sitt håll. Den tjocka rot, som var avsedd till att fästa förstaven vid och därför huggits av längre ut, vältes över åt sidan, och hela stocken skymdes av det höga blåbärsriset. Adam och Simon hann nätt och jämt krypa ned bakom de täta smågranarna, när de två ryssarna, som skötte strandbevakningen, skritade in mellan träden på den smala väg, som ledde förbi vindfället. Simon och Adam såg deras breda guldbeslagna epåletter, långa uniformsblusar och blanklädersstövlar skymta genom grenverket, och så dog ljudet från hästhovarna snabbt bort på den mjuka, barrbetäckta vägen.

Villem kom rusande.

– Våra hästar, flämtade han.

Dem hade de tre alldeles glömt bort. Vad skulle strandridarna tro, när de upptäckte tre förspända hästar i gläntan!

De unga männen sprang en bit in i skogen, runt gläntan och kom ut på den från godsmarkshället.

Ryssarna satt på sina hästar i kanten av skogsgläntan och talade med varandra. Det var uppenbart, vad saken gällde. Simon och hans följeslagare gick lugnt fram till sina fordon och löste hästarna. Strandridarna närmade sig.

– *Sjtå vy djelajetje? Zatjem läs-jadji?* Vad gör ni? Vad har ni hästarna till?

Alla tre såg oskyldiga ut. Men det gällde att raskt forma till ett svar på ryska; skolkunskaperna i ryska var mycket obetydliga. Villem fann sig emellertid genast.

– *Drava rubitj.* Hugga ved, svarade han. Han tänkte tillfoga: varför frågar

ni, men ångrade sig och såg med tillkämpat aktningsfull uppsyn på underofficeren.

– Jaså, *horosjå, horosjå, iditje*. Bra, bra, fortsätt.

De tre slog följe med ryssarna in åt skogen. Först kom de två strandridarna, och efter kom Simon, Adam och Villem som en forä. Vid det närmaste hygget stannade de och började hugga och lassa grenar på vagnarna. Ryssarna såg på en stund, pratade och skrattade och red vidare. Så snart de var utom synhåll, skyndade sig de tre med Adams häst ned till vindfället, delade på vagnen och lyfte upp stocken, så att grovandan kom att ligga på frambanken och skaten på bakbanken. Sedan förenades fram- och bakhjulen med ett rep, och lasset satte sig i rörelse. Efter några minuter var de nere vid stranden och lassade av. När de kom åter till hygget, fortsatte de att lassa på grenar och var fortfarande sysselsatta med det, när strandridarna kom på väg tillbaka. De ropade glatt till de arbetande och red vidare utan att stanna.

När Simon, Adam och Villem på kvällen åkte hemåt med var sitt lass av grenar och småved, hade de forslat det virke som de sett ut ned till stranden, där de skulle bygga båten. De hade med stor omsorg utplånat spåren efter sig i vindfället.

Nästa dag spikade de ihop tre bockar som hade mer än manshöjd, hissade upp en stock på dem och började såga bordvirket. Det var ett drygt arbete. En av männen stod på plankor på ömse sidor om stocken och skötte sågen uppifrån. Detta var jämförelsevis lätt. De två andra turodes om på marken vid sågens nederända. Sågen åt sig längre och längre in i stocken, kil efter kil slogs i för att hålla sågskåran öppen, och bockarna flyttades en efter en för sågen. Bord efter bord sågades ut och staplades för att torka.

Strandridarna kom och undrade, vad det där skulle bli. Det var ju något alldeles nytt, som var på färde.

– Åhå, *lodka*, båt, sade de och skrattade. Ska ni bygga en båt! Det finns väl enklare sätt att dränka sig.

– Visst finns det det, svarade

Villem, för med den här kommer man inte att kunna dränka sig alls.

Och ryssarna skrattade igen, såg på en stund och red vidare.

Under de följande dagarna växte högen av bord. Bräderna lades i en trekant med ändarna om lott, så att vinden fritt kunde spela genom stapeln. Sedan sträcktes kölen på fem grova kubbar och yxades till.

De tre hade fått arbetsfebern i kroppen. De unnade sig knappt någon vila. Bara några timmar under de korta sommarnätterna sov de. Men nu kom också det svåraste. Modellvrängerna skulle sättas upp, båten skulle få form. Simon skulle visa, vad han kunde.

De hade nästan glömt tidens gång. En kväll när Simon kom hem och stack in yxan under taksågget vid dörren, kom fadern. Han hade släppt ut hästen i lövhagen. Daggen hade redan fallit, och i det höga gräset hade fader Anders linnebyxor blivit våta upp till knät. Inne på gårdsplanen trampade hans bara fötter mjukt på kamomill och groblad.

Han tittade eftersinnande på stickelbärsbuskarnas gröna kart, nöp av ett och bet sönder det.

– Nå, pojke, hur går det?

Det var första gången fadern frågade Simon om bygget.

– Det går nog bra, svarade Simon. Borden är sågade och kölen är klar. Nu ska vi ha upp modellvrängerna.

– Jaha. Men nu blir det bråda arbeten igen. Jag har slipat liarna och hängt fram dem. Vi skall börja i morgon. Olasfolket började redan i dag.

– Skulle gräset ändå inte få växa ett par dagar till! Nu när det har blivit varmt efter regnet.

– Vi kan inte dröja så länge efter de andra, svarade fadern.

Simon tänkte: alltid skall det göras som de andra gör. Man skall väl ändå göra bruk av sina egna tankar. Gör man bara som andra gör, så får man det aldrig bättre. Men vill man bättre, så får man bättre.

De tankarna hade han tänkt förut utan att säga det till någon. Han teg med dem nu också.

– Jag går väl över till Adam och

Villem efter maten och säger till, svarade han.

De andra hade ännu inte ätit kvällsvard, när Simon kom. För första gången på flera dagar satt de tillsammans vid bordet. Det var sommarmat: mjölkvassle – ingen kunde laga vassle som mor, ibland lade hon till och med ett ägg i – bröd som bakats inför den stundande högården och smör med grovt salt i.

Modern öste upp vasslevällingen i det stora träfatet, som ställdes mitt på bordet, fadern skar upp bröd. Han drog sin fällkniv några gånger längs det blanka byxlåret, stödde brödkakan mot bröstet, skar igenom halva brödet, vände kakan och skar igenom andra hälften. Det blev jämna, avlånga skivor.

Kvällsljuset föll in genom det lilla nordanfönstret, där de satt, fadern och Simon på bakbanken med ryggen mot väggen och modern och Kersti på frambanken.

– Nu är du väl trött, Simon? frågade modern. Det frestar ju så på ryggen att hugga och såga.

– Det är inte så farligt. När man har god arbetslust, så blir man inte trött.

– Bara du inte gör dig illa.

Simons mor var alltid så omtänksam. Det tröttade honom ibland, men han samsades väl med henne. Hon var en god människa, och hon hade förstånd på det som roade. Bland fårorna i hennes runda ansikte syntes skrattrynkorna vid ögonen tydligast.

Kersti var i mycket en bild av sin mor. Hon var kort och satt till växten med ett runt ansikte. Ögonen var litet utstående och hon var icke vacker. Men hon hade inte samma glättiga lynne som modern. Ett drag av faderns tungsinne hade redan märkt hennes ansikte, men det fanns något, som gjorde att pojkar drog till henne. Nu var hon ju också giftasvuxen, men samtidigt som modern gick och väntade på friare var hon rädd för att mista sin stillsamma, idoga dotter.

De fyra åt en stund under tystnad, sedan Simon lugnat modern och försäkrat, att arbetet inte var för tungt. Morgondagens arbete berördes

inte med ett ord. Alla visste hur och i vilken ordning allt skulle gå.

Men så sade modern:

— Olasfolket har bråttom att börja i år. Men de är ju en mindre den här gången.

Simons tankar flög till Olas Kersti. Han hade inte sett henne sedan den kvällen, då han och Villem hade föst in bocken i hennes bod. Han kände sig road av tanken, men där fanns också ett litet sting av ånger: det var dock för hans skull som Olasflickan . . . Och hon hade en led tunga, sades det.

Men det var Olas Kerstis bror Irja, som modern menade. Irja hade då och då sina vägar till krogen vid kyrkan i grannbyn. Där gick stora färdvägen förbi, och där träffade man ofta främlingar, som reste mellan städerna. Irja, som nu var i trettioårsåldern hade redan tidigt börjat besöka krogen. Han drack dock inte mycket utan satt och såg på människorna. Han lärde sig de främmandes språk — det var ofta ester på krogen — han lärde sig att läsa deras ansikten och åthävor. Det sades om honom, att han inte var riktigt som de andra. Det var ju inte Kersti, hans syster, heller, tänkte Simon.

På våren hade Irja begivit sig hemifrån. Han skulle gå i bolag med en man från öarna, det var goda villkor, och bra förtjänst kunde väntas. Ingen fick riktigt klart besked om vart han skulle och vad han skulle göra, men ryktet började snart tassa omkring och viska: Memel, sprit — dit for ju många från de stora öarna — vem vet, Irja hade umgåtts med allt slags folk, vad skulle man väl tro — och så just till sommaren, då all arbetskraft behövdes — och arrendet sedan — det var klart, att allt inte var som det skulle.

— Har det inte hörts, om Irja skall komma hem till hörarbetet? frågade Simon.

— Nej, ingen vet väl, när han kommer, svarade modern.

— Han kanske förtjänar till sig själv och till arrendet, menade Kersti.

— Åja, lätt fångat, lätt förgånget, sade fadern. Irja hittar nog vägen till krogen, var han än är.

— Det sägs ju, att han inte dricker så mycket, invände Simon. Han

kanske hellre handlar med sprit än dricker den.

Följande dag började högärden. Solen gick strålände upp ur havet, och byn vaknade. Över de lummiga gårdsplanerna drog morgonens svala doftande fläktar, människorna lämnade sina hus, tupparna gol och hundarna skällde. Korna mjölkades tidigare än vanligt, släpptes ut på bygatan och drevs av vallbarnen i ett värdigt framskridande tåg ut ur byn, bort mot skogen. Skällornas pinglande blev svagare och svagare, det ljud i många stämmor taktfast och klart. Bara någon gång skallrade det till hastigare och hårdare: det var en ko, som slog med huvudet efter broms eller blinding på ryggen, eller också var det en kviga, som brutit sig ut ur raden och av vallbarnet drevs tillbaka till sin plats.

På gårdarna spände man för hästarna, matpåsar, drickskaggar, liar och slipsten lassades på vagnen, husbonden satte sig upp och körde, medan det övriga slätterfolket gick bakom i rad, männen före, kvinnorna efter.

Rönbacks Lena skulle den dagen valla. De hade fått löfte om en vallpojke för höbärgningstiden, men han hade fått en böld under foten och kunde inte gå på ett par dar. Fader Anders körde vagnen, och bakom gick Simon och Kersti. Det kändes mjukt i bygatans damm, de undvek att med sina bara fötter trampa i den färskas spillningen, som kreaturen hade lämnat efter sig på morgonen. De vadade över den lilla bäcken strax utanför byn och fortsatte över sanddynerna bort mot den höga barrskogen. Hästen drog så att hans rygg blev aldeles rak. Det var tungt i sanden. Fader Anders hoppade av för att det skulle bli lättare. Vagnen skumpade över trädrötterna, men barren kändes glatta under de bara fötterna. Och tåget drog vidare med den lugna invanda gången, verst efter verst. Så öppnade sig den stora, låga slätten med de små sjöarna intill skogen på stranddynerna. I det höga gräset skymtade långt borta ett par tranor. De lyfte långsamt, när slätter-

folket närmade sig. Pors och starr spred sin friska lukt, långa stigar i det daggiga gräset visade, var de andra gått fram. Och när Rönbacksfolket nådde Björklunden, den äng de först skulle slå, stod solen över den mörka skogsväggen i nordost och sände en skur av blixtar genom det daggiga gräset, över de fuktiga bruna humleblomstren, de lysande gula smörbollarna, den vita ängsullen.

Fader Anders tog en lie och slog rent intill en stor gran, inte långt från ladan. Vagnen kördes fram på den nyslagna fläcken, hästen spändes ifrån, matpåsar och drickskaggar hängdes upp i skuggan, och så började arbetet, som skulle pågå nästan till mitten av hömanaden, till Mariemäss.

De närmast följande dagarna efter det att högärden börjat fick båtbygget ligga nere. Simon hade ont i vänstra överarmen, där lieorvet låg och nötte, och han var öm i kroppen runt midjan av den svängande rörelsen fram och tillbaka, fram och tillbaka. Men efter några dagar hade senorna vant sig vid arbetet, det gick av sig självt, utan att han tänkte på det, och han slog breda, släta dubbelslag, som låg liksom jämna vägar efter honom.

En kväll gick Simon ned till viken för att se till arbetet. Bräderna hade pressat fram kåda i solen och de luktade gott. De behövde säkert torka en tid ännu. Kölen låg där, och förstäven reste sig upp och pekade med sitt knä ut mot havet. Akterstäven hade de inte hunnit sätta upp.

Simon gick runt kring byggplatsen och funderade. Hur skulle det se ut härifrån . . . och härifrån . . . och härifrån? Så skulle borden bukta sig över bogen, så midskepps. Javisst, så skulle de löpa där! Att han inte sett det förut! Där var klysen, stagen från klyvarbommen hade sitt fäste akter om dem. Och på det där sättet måste han böja jungfrujärnen, för att det bäst skulle gå att fästa dem vid relingen och de översta borden. Kajutan, hur hög fick den bli? Så! Rodret där, akterspegeln med namnet där. Namnet? Det fick kanske vänta litet. Slutligen reste sig masten, och de fem

TVÅ DIKTER

I

*Det nyttjar intet
att reparera skeppen
och laga broarna.*

*Den magnetiska polen har förskjutits
och segelleden har fyllts av sandrev.*

*Det bortre brofästet går snett mot ett land
där ödebygder öppnar sig.
Aldrig mer vandra på den vita stranden.
Aldrig mer kunna ta ut kompassriktningen
från en neutral startpunkt.*

*Man har bränt mina skepp och rivit mina broar.
Man har ändrat premisserna för en återfärd.*

*Med ryggen mot aftonsolen ser jag:
de vita pelarna vajar i minnets ofullkomlighet*

*Allt har gått i andra riktningar
och höstlöven markerar irrspår i markerna*

*Se, snön har smält på Soractes topp
sedan böckerna tystnat i domkyrkoruinens kor*

*På gatorna strövar vindens melodier
fördrivna från trädens stumma kronor*

*stigarna undviker smultronställena
och återseendets glädje snärjes*

i det fina nätet kring den mötande blicken.

E.Lagman

II

*Tidens tangent snuddar vid dig
Alma Mater*

seglen svällde ut, grotsegel, topp, foc, jagare och klyvare.

Plötsligt blev Simon medveten om det förunderliga i situationen. Aldrig hade hans tankar arbetat så som nu i nattens stillhet. Och han såg allting, med ögon som han inte vetat om förut. En ilande känsla av glädje for genom honom, från huvudet och hjärtat ut i händerna och fötterna. Vad han inte hade kunnat räkna ut med pennan på papperet såg han nu framför sig, fartyget formade sig för hans blick, så som det var vackrast.

Vid denna syn försvann tröttheten, och Simon beslöt att följande dag tala med Adam och Villem, om de inte kunde arbeta om kvällarna så länge det var ljusst.

Innan han återvände hem, gick han på den fasta sandremsan närmast vattnet ut mot den södra udden, där några tallar stod svarta mot aftonhimlen. Han klättrade över stenblock och grusvallar och kom slutligen upp på den ganska branta yttersta spetsen av landtungan. Därifrån kunde han se havet i söder, väster och norr. I öster stack den andra udden långt ut och skymde vattenvidden därbakom. Sandstranden löpte söderut nedanför den höga barrskogklädda dynvallen, inte en gård, inte ett hus fanns på mer

än två versts avstånd. Det var alldeles stilla, skymningen flöt ut ur skogen, kom vällande över vattnet från söder och slöt sig kring de stora stenarna intill stranden. Suset från dyningarna kring den andra udden hördes ända hit, men bara helt svagt. Genom detta sus bröt rytmiskt vattnets frasande kring stenar och snäckor i strandkanten. Det var sommarmattens stillhet, den stillhet som gjorde det lätt för Simon att tänka.

Plötsligt rasslade det till i skymningen därute. Ljudet var inte att ta miste på: ett ankare fälldes, kättingen rasslade genom klyset. Efter en stund hördes lätta årtag, och en jolle skymtade fram. Det där var ingenting att grubbla över, Simon visste vad det var. Sprintsugglare från öarna rodde in sin last för att forsla den vidare till krogen. De får väl hållas, tänkte han. Deras egen sak var det att klara sig undan strandridarna. Gick det, så gick det. Riktigt väl ansedd var hanteringen ju inte, men ingen löpte väl ändå med bud till ryssarna.

Simon vände med raska steg hemåt för att sova några timmar, innan solen gick upp för nästa arbetsdag.

När de på morgonen var på väg ut till ängsvallarna, såg han, att Olas-

folket var en flera än förut. Irja hade kommit hem.

V

Året kunde indelas efter sina dofter. Oktober doftade av svedjerök, julen av gran och en, föråret av färskt virke, våren av nyutsprucket löv, blommor, jord och gödsel och högsommaren av färskt hö. Men den starkaste doften, den som gav hela bygden dess karaktär och som osvikligt stannade kvar i minnet, det var augustis, skördemånadens, doft. Rågen stod i gula stackar på sluttningen till kvarnberget, två stackar för varje gård lässades dagligen på vagnen och kördes in till rian. Nekerna radades upp på långa tvärstänger under taket, och elden tändes i den stora ugnen. Röken trängde långsamt ut genom hål och springor i väggarna och lade sig över byn. Den hade en stark, frisk och litet från doft, som kändes överallt. Den talade om, att de tomma sädes-tunnorna igen skulle fyllas, att kvarnarna skulle mala och att det goda brödet av den första mälden snart skulle ligga på bordet.

När tröskningen skulle börja, hade Simon och hans kompanjoner redan hunnit ett gott stycke med arbetet på

sitt fartyg. Under ljusa sommarnätter hade de huggit till och rest modellvrängerna. De hade byggt en enkel smedja i skogsbrynet och smidde spik, de hade förfärdigat en tjugo fot lång smal låda, som ställdes på fyra ben och fylldes med vattenånga genom ett rör från en stor gryta. I denna låda skulle borden ångas.

Efter mitten av juli blev nätterna hastigt längre och mörkare, men då var också höet redan stackat eller inkört i ladorna. Vid Mariemäss mognade rågen. Skörden tog endast några dagar. Omkring Larsmäss var tröskningen i full gång, men man tröskade endast tidigt på morgonen. Sedan sattes rian för nästa dags tröskning, och andra arbeten tog vid.

Simons far hade låtit båtbyggarna hållas och inte varit frågvis på något sätt. Han hade fortfarande inte riktigt förlikt sig med att tid och virke skulle gå åt till något som han inte trodde på. Han hade denna sommar varit tyngre till sinnes än vanligt. Kanske berodde detta delvis på att han hade fått en växt på högra sidan av halsen, så att han alltid måste gå med huvudet på sned.

En dag under skörden hade emellertid växten spruckit, varefter den läktes bort ganska fort.

En förmiddag, när de höll på att sätta rian, sade plötsligt fader Anders:

–Jag kanske skall följa med och titta på ert arbete i eftermiddag.

Simon visste inte riktigt, vad han skulle svara. Det här med båten hade blivit hans och hans kamraters särskilda, personliga angelägenhet, och nu kändes det nästan som ett intrång, när fadern ville komma och titta. Han visste ju inte heller, vilken orsaken till faderns oväntade beslut var. Kanske skulle han bara försöka avstyra fortsatt arbete. Men det var klart, att han inte kunde vägra att låta sin far följa med.

–Ja, sade han därför, kom med.

Efter att ha ätit och vilat en stund, begav de sig iväg. Simon kunde inte minnas, när han sist gått där med sin far. Den smala vägen gick i kanten av åkerlapparna, vid sidan om den stod fortfarande här och var bruntoppig ängssyra och spretig kumminört,

fastän gräset hade blivit slaget och räfsat och den öppna vallen låg som ett jämnt grönt golv, där slagen såg ut som breda tiljor. Bortom åkrarna och gräsvallarna tog sanden vid. Här växte enstaka små tallar och enar, men på marken breddade stora mattor av skärblommig timjan ut sig. Den doftade starkt och smakade gott, kvinnorna plockade den, torkade och kokade te på den. Nu surrade bina överallt på blommorna. Man fick se sig för, när man gick där.

På stranden längst inne i viken bakom en utskjutande skogsdunge dök båtskelettet fram. Adam och Villem var redan i arbete.

–Gud signe, pojkar, hälsade Simons far. Ni har nog inte haft middagsvila i dag.

– Nej, svarade Villem, det är bäst att passa på, så länge det är vackert väder.

Därefter gick den gamle runt i bygget, tittade på nära håll och bedömde på långt håll, teg och såg fundersam ut.

–Jag undrar ju, om det verkligen blir bröd av det här mjölet, sade han slutligen.

–Varför inte? frågade Villem.

Simon och Adam stod tysta.

–Jo, har ni drev och beck och tjära? Och har ni tänkt på att bordvirket inte är torrt. Om ni blir färdiga med bordläggningen före vintern, så ska ni se, att båten gistnar, när värmen kommer nästa vår.

–Det är inte så farligt, när det är en klinkbyggd båt, försökte Simon invända.

De tre bolagsmännen iver stod ej att dämpa. De ville fortsätta sitt arbete, de ville tro, att invändningarna från Simons far berodde på överdriven försiktighet. Men de kände sig ändå litet modstulna.

–Annars ser det ju inte så illa ut, fortsatte Rönnbacks Anders. Ni måste passa på nu, när linet och hampan plockas, så att ni får till drev och tåg. Och så ska ni skaffa tjära.

Stämningen bland de tre lättade.

Anders fortsatte:

–Det går åt järn till ankare och beslag. Kätting måste ni köpa. Segelduk behöver ni också. Vi får väl tänka hur vi skall göra. Om det nu går att få

någon kopek över, när arrendet har betalats.

–Jag skall tala med dem därhemma, sade Adam.

–Något skall det väl gå att få från oss också, menade Villem.

Några dagar senare nämnde Villem, att han blivit delägare i en gris, som skulle slaktas i oktober. Adam hade fått löfte om en kalv. Den skulle de slakta först hösten därpå, men det skulle nog gå att få låna pengar på den.

Egentligen var det mycket stora uppoffringar av de unga människors föräldrar för en sak, som de inte alls var övertygade om utan betraktade som ett påhitt, som ett osäkert och farligt företag.

Men de tre arbetade vidare, röken från sädesriorna skingrades, Bertelsmäss, den första höstdagen, kom. Fåren klipptes, och vetet såddes på de små åkerlappar, där jordmånen var bättre. Notfisket gav ganska mycket, vattnet var varmt länge, det hade varit en lyckosam sommar. Potatisen hade blommat vackert, snart skulle människa i byn krypa längs fårorna, dra upp stånden och med sina krokare gräva fram det som lossnat från rötterna. Luften skulle bli svalare, barnen göra upp eldar och steka den färskpotatisen i askan. Boskapen skulle drivas till hövallarna och stanna borta hela dagarna, och middagsmjölkningen skulle upphöra.

Och över byn skulle september lägga sig, hög, klar och genomskinlig med röda rönnbär i kärrkanten och blekblått hav nedanför kvarnberget.

forts. nästa nr

Estlandssvensk hembygd dag

hålls i år

söndagen den 22 aug

i Historiska museet, Stockholm

ingång Narvav. 13-17

Styrelsen för
Svenska Odlingens vänner

EN VINTERKVÄLL I HÖBRING

Fotogenlampan lyser hemtrevligt där den hänger på en krok i taket mitt i stora rummet.

Kristof har nyligen tänt den sen han först fyllt i fotogen och Ester putsat glaset rent. Den skall lysa för många personer som sitter i en ring mitt på golvet, runt lampan och är sysselsatta med olika sorters arbeten.

Kvällarna är långa på vintern, då hinner man uträtta många arbeten i lampans sken.

Pappa lagar nät, det har blivit många hål i strömmings- och flundrenäten vid fisket i Östersjön. Man fiskade så mycket fisk så att de räckte över hela vintern, insaltad.

Mamma tvinnar skosnören, av eget lin, och håller uppsikt över brasan samt slänger in några kvistar då och då ifrån riskärven som ligger framför ugnen.

Ester har bråttom med att spinna lin, som hon skall väva till brudlakan åt Karin.

Karin sticker strumpor och vantar som hon skall ha till brudgåva åt Anton och hela Källskogsläkten.

Kristof tillverkar skor (*skuar*) av skinnet från kon som han tidigare på hösten har slaktat. Han slår hål med ett stämjärn runt skon som snöret skall träs igenom

Några av flickorna kardar och spinner ull, som det finns gott om sen sista färklipningen. Allt ylletyg som behövdes vävdes hemma.

Lite i utkanten av lampskenet sitter Kristofs Olga i vaggan och ger mat åt Allan. Det är en mycket hemtrevlig och rogivande stämning över hela familjen. Samtalsämnen finns det gott om, allt arbete måste planeras i förväg.

Några yngre familjemedlemmar kanske sitter och viskar till varann. Blir de då skrattlystna och inte vill tala om vad det var frågan om, får de allt gå ut i köket och skratta. För Pappa tycker inte om alltför högljutt uppträdande.

Mamma håller uppsikt över hela

Vi gick i midsommar- skogen

*Vi gick i midsommarskogen
och göken gol i björken,
vi gick och räknade våra år
alla så lyckliga
som nu i vår.*

*Men hösten kom med stormar
och regnet flöt ner i floder,
nu går jag ensam i vintersnö
och tänker på det
som var då.*

*Nu rasar vintern i min själ
all den långa mörka kväll.
Nu då åren byggt sin mur mellan oss
den obevekliga skiljemuren
så fast.*

*Så göken, du göken kan ljuga
som lovar oss bara lyckoår!
Men därav blev det inte ett spår
mer än våren
den ljusa.*

U. V. D.

familjen. Är det någon som inte har lust att arbeta, får den en påminnelse om att inte sitta och lata sig, utan se till att få "något ur händerna".

Så småningom blir det tid att komma överens om vad man skall ha till kvällsmat. Det kanske blir Johanna som får koka "tom välling", alltså välling utan kött. "Tom välling" består av mjölk, potatis i bitar, lite korngryn, en näve mjöl, en klick smör och salt.

Vällingen kokades i en stor järngryta. När den var färdig, måste det vara två personer för att lyfta grytan ifrån spisen.

Fotogenlampan flyttades mitt över stora bordet, alla satte sig på bänkarna vid båda sidorna om bordet. Sedan bad Pappa "Gud välsigna maten".

Årsberättelse

över verksamheten inom Kulturföreningen Svenska Odlingens Vänner från årsmötet 1975 till årsmötet 1976. Den ekonomiska redovisningen avser kalenderåret 1975.

Styrelse

Styrelsen har under redovisningsåret haft följande sammansättning:

Ordförande:	Hugo Mickelin
Vice ordförande:	Alf Heldring
Kassör:	Thomas Lorentz
Sekreterare:	Johannes Hammerman
Sammanställande i Arkiv:	Einar Hamberg
Sammanställande i Bygderåd:	Birger Westerberg
Sammanställande i Org.gr:	Göran Treiberg
Adjungerad ledamot:	Tomas Dreijer

Styrelsen har under året hållit 10 protokollförda sammanträden. Brådskande ärenden har behandlats per telefon. I en del sammanträden har även andra funktionärer än styrelsen deltagit. Därutöver har föreningens olika organ haft egna sammanträden.

Organen är:

Arkiv
Bygderåd
Organisationsgrupp
Redaktionsgrupp

Revisorer

Föreningens revisorer har varit Emil Lindkvist och Ivar Stahl med Hjalmar Enggrön som suppleant.

Pappa skar upp surbröd åt alla till vällingen, som hällades upp i två stora träskålar och ställdes en på övre bordsända där Pappa satt, och en på den nedre där Mamma satt. Var och en öste upp åt sig själv. Det smakade mycket gott med tomvälling och surbröd till. När alla hade ätit färdigt tackade Pappa Gud för maten.

När bordet var avdukat var det tid för aftonbönen. Pappa tog fram bibeln ur lådan i bokskåpet, satte sig vid bordet nära lampan och läste ett stycke ur den. Därefter böjde alla knä när Pappa bad och tackade Gud för dagen som gått samt läste "Fader vår". Sedan blåstes lampan ut. Stillheten och friden sänkte sig över Höbring Jäksa.

Birgit Hallman

Verksamhet i övrigt

Antalet medlemmar vid årsskiftet 1975/76 var 415.

Föreningens årsmöte hölls den 1 mars 1975 i Eesti Maja, Wallingatan 34, Stockholm.

Efter årsmötesförhandlingarna underhöll familjen Lorentz (far, mor och döttrar) med sång före kaffet.

Årets hembygdsdag var delvis en fortsättning på förra årets "Folkskolorna i Estlands svenskbygd" och den firades den 24 aug 1975 på "Lantis", Frescati, Stockholm.

Lokalen var ny men trots detta hade över 500 personer mött upp.

Årets program var något kortare än tidigare år för att ge mer tid för gemensam samvaro i övrigt. Huvudanförandet hölls av Birger Westerberg. Auktionen går nog till historien som den största bidragsgivaren av detta slag till föreningens kassa.

Rågödansarna avslutade traditionsenligt den officiella delen.

Föreningens höstmöte, också det förlagt till "Lantis", den 7 november var annorlunda upplagt i år. Man försökte nå yngre årgångar bland estlandssvenskarna och allmänna intrycket är att man också lyckades. Höstmötet samlade c:a 260 deltagare.

Arbetet med arkivet fortskrider och har intensifierats. Lokalen har också flitigt nyttjats av föreningens olika organ för sammanträden. Ledamöter i Arkivet har varit Rickard Aman, Einar Hamberg (sammankallande), Hans Ladstedt och Nils Lagman (föreningens fotograf).

Från hösten 1975 har arkivet varit öppet för allmänheten tisdagar och torsdagar kl 10-13. Öppethållandet har möjliggjorts genom bidrag från SOV närstående gynnare.

Arkivet kommer tills vidare att vara öppet samma tider.

Bygderådet har haft följande sammansättning:

Reval:	Sigrid Abrahamsson, Ivar Poell, Manfred Nyman
Nargö:	Marta Appelbom (avled 8/8 1975)
Rågöarna:	Sigrid Öström, Ingeborg Andersen
Korkis och Vippal:	Alexander Samberg, Martha Gottkamp
Rickul:	Edvin Lagman
Nuckö:	Berta Peedu, Fridolf Isberg
Ormsö:	Johan Engdahl, Johannes Österberg (avled 14/10 1975), Johan Landman
Runö:	Tomas Dreijer

Ombud i Eskilstuna för samtliga estlandssvenska orter: Voldemar Söderlund. Genom Marta Appelblom och Johannes Österbergs bortgång har Bygderådet drabbats av en svår förlust.

Ledamöter i Valberedningen: Elmar Nyman, Alexander Treiberg (sammankallande) och Johan Wallin.

Föreningens nya organisation har under året i stort sett fullbordats och om allt inte än är samtrimmat så förefaller organisationen dock fungera bra.

Den i föreningens historia nya Organisationsgruppen har under det första verksamhetsåret bidragit med nya ideer och varit aktiv inom sitt område.

Föreningens ekonomi

För kalenderåret 1975 ger det ekonomiska resultatet ett överskott på kr 2 247:81. Balansräkningen omsluter kr 128 960:96.

I övrigt hänvisas till separat balans- samt vinst- och förlusträkning.

Kustbon

Föreningens tidskrift utkom under kalenderåret 1975 med sedvanliga fyra nummer och fullbordade därmed sin 32:a årgång.

Antalet prenumeranter var 1.312.

Ansvarig utgivare var Hugo Mickelin och redaktör för de två första numren Viktor Aman. Därefter inträdde Edvin Lagman som redaktör. I redaktionen ingick från styrelsen Göran Treiberg och Birger Westerberg.

Expeditionen har som vanligt skötts av Maria Broman.

Sedan år 1967 har Svenska Tryckcentralen AB (tid Lagerströms AB) tryckt och distribuerat tidskriften.

Redaktionen har haft problem med distributionen. Förseningarna har blivit allt fler och tryckkostnaderna har successivt höjts.

Nu far vi till Åland

Den 26 april, 17 maj och 14 juni har Ni möjlighet att fara till Åland genom den vackra Stockholmsskärgråden. Ett tillfälle att träffa Era vänner och bekanta på en dagsutflykt.

VIKINGLINJEN hälsar Er välkomna på sina båtar (de stora röda) som avgår kl 08.00 och för Er tillbaka till Stockholm samma dag kl 20.45.

Avgång från Tegelvikshamnen i Stadsgården.

Buss 45 under T-bana Slussen går till och från båtarna.

Lämna kupongen hos VIKINGLINJEN, Stureplan eller Tegelvikshamnen, så får Ni giltiga biljetter.

Trevlig resa!
VIKINGLINJEN

FRIBILJETT 26/4

Denna biljett berättigar till fri däckresa (ej mat) för 4 personer t/r Stockholm - Mariehamn med Vikinglinjens båtar

FRIBILJETT 17/5

Denna biljett berättigar till fri däckresa (ej mat) för 4 personer t/r Stockholm - Mariehamn med Vikinglinjens båtar

FRIBILJETT 14/6

Denna biljett berättigar till fri däckresa (ej mat) för 4 personer t/r Stockholm - Mariehamn med Vikinglinjens båtar

Utgivaren av Kustbon – SOV genom styrelsen – har därför i november 1975 överenskommit med Lindfors Förlag AB i Stockholm (Civiltryckeriet i Köping AB) om att tryckningen av tidskriften övertas av förlaget.

Administration och distribution sköts av intressenten i företaget, Lennart Timmerman (estlandssvensk från Klottorp, Nuckö).

Kostnaden per nummer beräknas bli väsentligt reducerad. Kustbon nr 1/1976 (dvs mars-numret) trycks således på nytt tryckeri.

Till sist vill styrelsen rikta ett varmt tack till alla som gynnat föreningens grunduppgift att samla och vårda material om estlandssvenskarna samt bevista hembygd dag och höstsamkväm och i övrigt främjat och stött föreningens verksamhet.

Stockholm i februari 1976

Hugo Mickelin Johannes Hammerman

ESTLANDSSVENSKARNAS
KULTURFÖRENING
SVENSKA ODLINGENS VÄNNER

Vinst- och förlusträkning 1975

Kostnader

Omkostnader	25.831:83
Avsatt för samlingsverk	20.000:00
Skatter	1.334:00
Årets vinst	2.247:81
	<u>49.413:64</u>

Intäkter

Medlemsavgifter	41.152:50
"En bok om Estlands svenskar"	2.858:20
Räntor	5.402:94
	<u>49.413:64</u>

Balansräkning den 31 december 1975

Tillgångar

Kassa	313:17
Postgiro	36.370:23
Bank	91.376:56
Inventarier	1:00
Diverse Personer	900:00
	<u>128.960:96</u>

TRANSPORTER
och FLYTTNINGAR

utföres till humana priser
av

ALBERTS EXPRESS

Vikingagatan 26

Innehavare: Johannes Lorentz från
Runö

Tel.: 31 80 49 el. 32 37 16

Familjenytt

DÖDA

Ralf Sigfrid Grönlund född den 29 nov. 1943 på Rågöarna, avled den 9 dec. 1975 i Grisslehamn.

Abraham Hollman, född den 12 apr. 1903 på Runö, avled den 12 dec. 1975 på Lidingö.

Felix Int, född den 15 maj 1916 i Reval, avled i januari 1976 i Kumla.

Elisabeth Kärras, född Krusman den 31 dec. 1890 på Nuckö, avled den 6 apr. 1975 i Karlstad.

Gunnel Ingegärd Rutfeldt, född Lilja den 4 apr. 1937 på Ormsö, avled den 4 okt. 1975 i Falköping.

Notiser och tillkännagivanden

Maria Broman, Kustbons redaktionssekreterare är sedan februari i år AMS-anställd på 3/4-tid vid SOV:s arkiv, preliminärt på ett och ett halvt år.

Arkivdag. Andra lördagen efter att nr 1/1976 av Kustbon utkommit anordnar Svenska Odlingens Vänner vis-

ning av sitt arkiv, Vikingagatan 25, Stockholm, mellan kl 10 och kl 15.

Alla intresserade hälsas hjärtligt välkomna!

Estlandssvensk utställning anordnas i samarbete med Historiska museet i dessas lokaler under tiden 12 juni – 12 september 1976. Utställningen tar främst sikte på den estlandssvenska kyrkan men omfattar även annat som har anknytning till kyrkan, såsom skolor, prästboställen osv. Fotografier och film visas.

Utställningen omfattar dels i museet deponerade föremål, dels föremål som SOV tillställer museet.

Estlandssvensk hembygd dag anordnas i år söndagen den 22 augusti i Historiska museets lokaler, Stockholm ingång Narvavägen 13 – 17.

Program. Servering.

Närmare upplysningar i Kustbons juni-nummer.

Skulder

Insamlade medel	55.701:11
Diverse Personer	14.782:55
A. Vallentins fond	5.000:00
Reserverade medel för samlingsverk	<u>53.477:30</u>
	128.960:96

Stockholm den 19 januari 1976

Hugo Mickelin Thomas Lorentz

Förestående Vinst- och Förlusträkning samt Balansräkning överensstämmer med räkenskaperna. Betr. granskningen i övrigt hänvisas till denna dag avgiven revisionsberättelse.

Stockholm den 19/2 1976.

E. Lindkvist I. Stahl

Du har väl inte glömt att förnya prenumerationen på KUSTBON!

Och du som förut läst KUSTBON hos dina vänner, i år prenumererar du väl själv! Det är roligt att ha och spara KUSTBON, och som prenumerant hjälper du KUSTBON att leva vidare. Sätt in 30:– kr på postgiro 197207 – 4 eller ring tisd.-torsd. 08/32 48 78

Glöm inte medlemsavgiften till Svenska Odlingens Vänner!

Glöm slutligen inte att skriva namn och adress på inbetalningskortet

Red.

Maria Lindgren, född Lundberg den 25 mars 1895 på Rågöarna, avled den 22 dec. 1975 i Norrtälje.

Ellen Ljung, född Tegelberg den 8 nov. 1920 i Rickul, avled den 19 jan. 1976 i Nynäshamn.

Wolfgang Masing, född den 22 dec. 1901 på Dagö, avled 1975 i Strängnäs.

Ilse Johanna Wohnja, född Salin den 6 sept. 1914 i Reval, avled i november 1975 i Stockholm,

Harald Gerhard Sjölund, född den 24 aug. 1927 på Rågöarna, avled den 2 dec 1975 i Göteborg.

Eduard Tammerman, född den 29 aug. 1893 i Korkis, avled den 30 okt. 1975 i Kumla.

Aline Linzbach, född Bärvald den 26 okt. 1886 i Korkis, avled den 24 dec. 1975 i Stockholm.

Lovisa Bork, född Berggren den 3 jan. 1891 på Rågöarna, avled den 19 nov. 1975 i Reval.

Vår kära Mamma
Farmor och Mormor
Lena Koinberg
* 11 feb. 1899
† 10 dec. 1975
har stilla insomnat.
Djupt sörjd och saknad
av oss, släkt och vänner
Einar och Ulla
Emil och Maj-Britt
Lydia och Ove
Barnbarnen

*Farväl, lilla Mamma
Nu slut är din tid.
Tack för din kärlek.
Vila i ro.
Allt har du gett oss
av fullaste hjärta.
Minnet av Dig
hos oss alltid skall bo.*

Min älskade Make
vår käre Far
och Farfar
Rudy Pelmas
född 25/6 1899 Estland
död 27/1 1976 U S A
har lämnat oss i ljust
och tacksamt minne
ALICE
Warren och Joan
Roy och Ruth
Barnbarn
Syskon
Släkt och Vänner

*Tack o Gud, för vad som varit,
Tack för allt, vad du beskär!
Tack för tiderna, som farit,
Tack för stunden, som nu är.
Tack för ljusa, varma vårar,
Tack för mörk och kulen höst,
Tack för redan glömda tårar,
Tack för friden i mitt bröst.*

Min älskade Make
vår kära Pappa och
Farfar
Johan Sjöman
* 7/6 - 1901 Ormsö
† 22/2 - 1976 Köping
Innerligt sörjd och
saknad av oss, syskon,
släkt och vänner.
Agneta
Edvin och Eva
Axel och Maj-Liss
Hilding och Anna-Lisa
Ivar och Eivor
Sven och Harriet
Barnbarnen

*Du kämpade så tappert
mot sjukdom som var svår,
du såg det som var vackert
och längtade mot vår.
Och vi som stod dig nära,
vår saknad är så stor.
Från alla Dina kära
vårt tack. Och sov i ro.*

Min älskade Make
vår käre Far och Farfar
Herman Ahlberg
f. 14 sept. 1902
har i dag fått hembud.
Sörjd och saknad men i
ljust och tacksamt
minne bevarad av
oss, broder, övrig
släkt och många vänner.
Borås den 26 nov. 1975
IRENE
Elof och Helja
Kenneth
Anne Rut Jan
med familjer

*Jesus sade: "Jag är uppståndelsen
och livet.
Den som tror på mig, han skall
leva, om han än dör."
Joh. 11.25*

Min älskade Make,
vår käre Far,
Morfar och Farfar
Paul Heldring
Född 18 dec. 1897
har i dag lämnat oss,
bror, övrig släkt
och många vänner
i djup sorg och saknad.
Eskilstuna den 28 nov.
1975
HILDA
Barnen
Barnbarnen

*Ditt redbara hjärta har somnat
Din livsgärning lever, den sinar ej ut
Fast armen i döden har domnat.
Vi tacka för allt vad i livet Du skänkt
Så vila i frid, ty dagen är slut
För godhet och omsorg,
vad vackert Du tänkt /
Må klockorna ringa till vila.*

Vår Faster-Moster
LISA AMAN
* 2/12 1885
i Österby, Nuckö
† 22/1 1976
i Västerhaninge.
Syskonbarnen
med familjer
*Herren är min herde
mig skall intet fattas.*

Vår älskade Mor
Farmor och Mormor
Marta Brun
född 18 september 1897
har i dag lämnat oss.
Hägersten 5 februari
1976.
Bernhard och Ella
Heidi
Ingeborg och Kurt
Stefan Anders
Rafael och Margit

*Stilla så stilla Du somnat
Tåligt Din smärta Du bar
Flitiga händer har domnat
Minnet Ditt ljusa är kvar
Vila i frid.*

Bemärkelsedagar

95 år

Johannes Läkk, född den 17 juni 1881,
Dagö

90 år

Johannes Alberg, född den 23 april 1886,
Rickul
Maria Törnblom, född Appelblom den 14
maj 1886, Ormsö

85 år

Lovisa Peedu, född Hamburg den 13 april
1891, Nuckö
Adelbert Axel Nieländer, född den 21 april
1891, Dorpat
Katarina Liljebäck, född Rosenkvist den 23
april 1891, Ormsö
Amanda Vestersten, född Lao den 14 maj
1891, Nuckö
Anders Rant, född den 10 juni 1891,
Nuckö

Lovisa Strömquist, född Vesterberg den 11
juni 1891, Rickul
Maria Stenholm, född Grundström den 13
juni 1891, Ormsö

80 år

Karin Milder, född Sturm den 8 april 1896,
Hapsal
Ester Luks, född Thomsson den 19 april
1896, Rickul
Karin Ingeborg Marie Martinsson, född
Horst den 25 april 1896 Reval
Ida Vesterholm, född Brus den 10 maj
1896, Rickul
Pauline Söderholm, född Vesterblom den
10 maj 1896, Nuckö
Erik Loorand-Vestersten, född den 1 juni
1896, Reval
Helene Vilhelmine Thomsson, född Aker-
man den 7 juni 1896, Reval
Arnold Alexander Åman, född den 18 juni
1896, Reval
Julia Timmerman, född Paberit den 21 juni
1896, Kohila

Min älskade Make,
vår käre Far och Farfar
Johannes Lauri
f. 1 april 1903

har idag lämnat oss,
övrig släkt och vänner
i sorg och saknad.
Herräng den 19 okt.
1975.

ELISABETH

Karl, Nils
Renée
Joakim

*Flitig så länge krafterna räckte
i arbets glädje Du levde Ditt liv
Somnat när sjukdomen
livslågan släckte
Tacksamt vi önska Dig
Vila i frid*

Min älskade Make
min käre Broder
Waldemar Westerberg
* 6 oktober 1908
† 19 december 1975
har lämnat oss, övrig släkt
och vänner i sorg och saknad

GRETA

Melita och Hans

*Vid höstvindens susning Du somnade
stilla
Ej sjukdom och smärta nu mer gör
Dig illa
Skön blir vilan som natten ger
Gott är att veta Du lider ej mer.*

Vår älskade Mamma
och Mormor
Gerda I. Rosen
född Lemberg
* 31 maj 1902
har i dag lämnat oss.
Innerligt sörjd och saknad.

Hägersten 17 jan. 1976
RITA och GUNNAR
Anders

RUTH och PAUL
Christina Margareta
Peter

INGEGERD

Syskon, övrig släkt och vänner
Sv. ps. 331

Min kära Syster
Maria Granberg
född 8/1 1893
död 17/3 1975
har lämnat oss i sorg och saknad

ALEXANDER
Syskonbarnen

Övrig släkt och vänner

*Ett hjärta av godhet
har slutat att slå.*

Min käre Far
Julius Elfengren
född 12/9 1893,
Stora Rågö
har idag stilla
insomnat.

Påbonäs, Söderåkra
den 2 januari 1976.

HARALD

Broder, svåger,
svägerskor

Övrig släkt och vänner

*Lugnt är att vila när krafterna
domnat*

*Trött efter årens möda och strid
Skönt i den eviga vilan få somna
Tack Kära Pappa, vila i frid.*

Maria Lindström
född Gärdström
* 31.10.1893
† 30.10.1975
Sörjd och saknad.

Barnen

Barnbarnen

Barnbarnsbarn

Syskon, släkt och
vänner.

Vår kära
Maria Lindros
Född 7/6 1891

har i dag lugnt och
stilla

lämnat mig, syskonbarn
samt

övrig släkt och vänner.

Björkgården, Knutby
den 10 jan. 1976

Syster Mina

Stenros med familjer

*Flitig så länge krafterna räckte,
Fridsam och nöjd har Du levat Ditt
liv.*

*Somnat när Allmakten livslågan
släckte,*

Ljust är Ditt minne. Vila i frid.

75 år

Birgitta R Emmelman, född Massalin den 1 april 1901, Ormsö
 Helvi Lydia Talts, född Nikander den 3 april 1901, Reval
 Johanna Maria Alberg, född Jakobsson den 5 april 1901, Pärnau
 Marta Melders, född Mikkos den 5 april 1901, Runö
 Hans Halling, född den 10 april 1901, Ormsö
 Alexander Kuuskla, född den 10 april 1901, Vippal
 Marta Parbo, född Laving den 11 april 1901, Nuckö
 Katarina Bergström, född Förberg den 17 april 1901, Ormsö
 August Lindman, född den 17 april 1901, Rågöarna
 Tomas Sandvik, född den 19 april 1901, Vippal
 Jakob Nilsson, född den 20 april 1901, Rickul
 Katarina Ahlström, född Hedenström den 22 april 1901, Ormsö
 Olga Espling, född Blomberg den 3 maj 1901, Rågöarna
 Maria Stenros, född Laur den 6 maj 1901, Ormsö
 Johan Storholm, född den 12 maj 1901, Ormsö
 Johanna Stahl, född Kotk, den 16 maj 1901, Rickul
 Herman Stahl, född den 17 maj 1901, Rickul
 Gertrud Storm, född den 17 maj 1901, Ormsö
 Jakob Luks, född den 19 maj 1901, Rickul
 Maria Svärd, född Bergström den 22 maj 1901, Ormsö
 Johan Ahlström, född den 26 maj 1901, Ormsö
 Elfride Elisabet Tanne, född Mikk den 2 juni 1901, Reval
 Maria Klippberg, född Tegelberg den 3 juni 1901, Rickul
 Johan Sjöman, född den 7 juni 1901, Ormsö
 Alide Pöhl, född Kriik den 18 juni 1901, Nuckö
 Ingeborg Luks, född Stavas den 19 juni 1901, Odensholm
 Elisabeth Grenfeldt, född Ekman den 20 juni 1901, Rickul
 Elvine Stenkelman, född Halberg den 19 juni 1901, Nuckö
 Maria Borrman, född Talberg den 24 juni 1901, Rickul
 Maria Städ, född Engström den 27 juni 1901, Ormsö
 Tabea Flicitas Korjus, född den 28 juni 1901, Reval

70 år

Nikolai Vesterholm, född den 1 april 1906, Rickul
 Benita Hallberg, född Perman den 2 april 1906, Reval
 Johan Bäckman, född den 19 april 1906, Ormsö

Voldemar Amberman, född den 21 april 1906, Nuckö
 Hilda Kübar, född Truman den 23 april 1906, Vippal
 Maria Byman, född Sjöström den 27 april 1906, Ormsö
 Edvard Koinberg, född den 14 maj 1906, Nuckö
 Pauline Rosenborg, född Åkerman den 14 maj 1906, Rågöarna
 Hans Mark, född den 15 maj 1906, Ormsö
 Anders Bergström, född den 20 maj 1906, Ormsö
 Axsel Bertelsson, född den 6 juni 1906, Nargö
 Viktor August Rosen, född den 10 juni 1906, Nargö
 Voldemar Söderlund, född den 10 juni 1906, Rickul
 Katarina Öman, född Holm den 10 juni 1906, Ormsö
 Edvard Klingberg, född den 14 juni 1906, Rickul
 Anna Maria Neemre, född Orgmets den 18 juni 1906, Pärisspea
 Mathias Pelmas, född den 18 juni 1906, Rickul
 August Bergman, född den 26 juni 1906, Nuckö/Rickul

60 år

Harald Luther, född den 2 april 1916, Nargö
 Agneta Holm, född den 9 april 1916, Ormsö
 Ferdinand Josef Stahl, född den 17 april 1916, Rickul
 Marta Häggblom, född Horn den 20 april 1916, Vöru
 Erika Sylvia Kuut, född Timmerman den 14 maj 1916, Porkoni
 Salme Lepp, född Väravas den 17 maj 1916, Hapsal
 Katarina Benholm, född Bäckman den 25 maj 1916, Ormsö
 Elina Lagman, född Vesterman den 29 maj 1916, Rickul
 Maria Eng, född Luks den 1 juni 1916, Rickul
 Johan Sjöman, född den 10 juni 1916, Ormsö
 Amanda Vilhelmine Sedman, född Mathiesen den 13 juni 1916, Nuckö
 Gertrud Vidgren, född Hörnsten den 13 juni 1916, Ormsö
 Ella Strömfeldt, född Mägi den 14 juni 1916, Runö
 Elfride Treiberg, född Åkerblad den 19 juni 1916, Rickul
 Selma Armilde Järve, född Ribon den 26 juni 1916, Nuckö
 Helena Elisabeth Jäger, född Strandberg den 29 juni 1916, Runö
 Hilda Irene Brunberg, född Bedman den 30 juni 1916, Rickul

Aurelia Benita Gronski, född Grönström den 30 juni 1916, Nuckö

50 år

Hilma Edita Kopparberg, född den 1 april 1926, Rickul
 Axel Reinhold Viberg, född den 1 april 1926, Rickul
 Greta Linnea Avelind, född Bertholm den 13 april 1926, Rågöarna
 Emma Jansson, född Dyrberg den 13 april 1926, Rickul
 Aline Leontine Tjärnebrant, född Luks den 16 april 1926, Rickul
 Erling Bo Schönberg, född den 17 april 1926, Rickul
 Elfrida Agneta Slät, född den 18 april 1926, Ormsö
 Valter Falk, född den 19 april 1926, Runö
 Sven Samuel Malm, född den 20 april 1926, Runö
 Elin Lindros, född den 23 april 1926, Ormsö
 Gunnar Osvald Fält, född den 1 maj 1926, Ormsö
 Lembit Hugo Mittal, född den 1 maj 1926, Rickul
 Gilia Vedinia Greta Ingeborg Andersson, född Lindva den 3 maj 1926, Ormsö
 Alida Elfrida Svensson, född Vesterberg den 5 maj 1926, Ormsö
 Herman Brunevall född den 8 maj 1926, Nuckö
 Gunnar Juuse, född den 12 maj 1926, Reval
 Maria Svensson, född Ahlström den 14 maj 1926, Ormsö
 Therese Maria Nilsson, född Ekman den 19 maj 1926, Rickul
 Elna Gunhild Hedenskog, född Westerbom den 21 maj 1926, Rickul
 Einar Ludvig Luther, född den 26 maj 1926, Vippal
 Mildred Richt, född Sjölund den 28 maj 1926, Rågöarna
 Elmar Linno, född den 29 maj 1926, Nuckö
 Algot Berkman, född den 30 maj 1926, Nuckö
 Ruben Sigfrid Freiman, född den 1 juni 1926, Nuckö
 Arne Hallman, född den 1 juni 1926, Rickul
 Elvine Dyrberg, född Grundsten den 3 juni 1926, Ormsö
 Lars Hedenström, född den 6 juni 1926, Ormsö
 Lembit Kronström, född den 6 juni 1926, Reval
 Arnold Nordström, född den 13 juni 1926, Vippal
 Ellen Dahlberg, född Treiberg den 17 juni 1926, Rickul
 Anita Söderholm, född Klanberg den 24 juni 1926, Nuckö
 Ester Elvine Ida Strandberg, född Rosenblad den 28 juni 1926, Ormsö